

Elina Liikanen

Lupa onnistua ja epäonnistua turvallisesti

Työtoimintaan osallistuvien asukkaiden kokemuksia työtoiminnan vaikutuksesta elämänhallintaan Sininauha Oy:n asumisyksikkö Mäkelänkadun Pessissä

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Sosionomi AMK

Sosiaalialan koulutusohjelma

Opinnäytetyö

10.4.2017

Tekijä(t) Otsikko	Elina Liikanen Lupa onnistua ja epäonnistua turvallisesti
Sivumäärä Aika	39 sivua + 3 liitettä Kevät 2017
Tutkinto	Sosionomi (AMK)
Koulutusohjelma	Sosiaalialan koulutusohjelma
Suuntautumisvaihtoehto	Sosiaalialan koulutusohjelma
Ohjaaja(t)	Lehtori, Ulla Saukkonen Lehtori, Katja Ihamäki
<p>Opinnäytetyöni tarkoituksena oli selvittää asukkaiden näkökulmaa työtoiminnan vaikutuksista elämänhallintaan. Työtoimintaa kehitetään parhaillaan yksikössä ja tämän vuoksi kehittämisen tueksi tarvitaan myös asukkaiden näkökulma. Elämänhallinnan näkökulma valikoitui työhön siksi, että se kokonaisvaltaisuutensa ansiosta antaa hyvin konkreettisten esimerkkien avulla tietoa asukkaan hyvinvoinnista ja kuinka siihen voidaan arjen valinnoilla vaikuttaa. Elämänhallinta sulkee sisäänsä koko ihmiselämän eri vaiheineen monipuolisesti. Koska elämänhallinta ei määritelmänä sellaisenaan tarkoita mitään tiettyä elämäntapaa, se voidaan ajatella näkökulmana mahdollistamassa ymmärrystä hyvästä elämästä ja mitä kaikkea erilaisia taitoja ihmisen tulisi osata voidakseen hyvin niin psyykkisen, fyysisen kuin sosiaalisen hyvinvoinnin näkökulmasta.</p> <p>Tässä työssäni tarkastelin erityisesti asunnottomuuden, päihdeongelman ja syrjäytyneisyyden kautta elämänhallintansa menettäneiden ihmisten näkemyksiä siitä, millä tavalla arjen tekeminen ja tätä kautta osallisuuden kokemuksen tuottavat elämänhallinnallisia taitoja elämään heidän omasta näkökulmastaan.</p> <p>Haastattelututkimuksen tein Mäkelänsäädun asumisyksikkö Pessissä, joka toimii Asunto Ensin- periaatteen mukaisesti tarjoamalla apua ja tukea vuokra-asunnoissa asuville tuen tarpeessa oleville henkilöille. Yksikössä on mahdollisuus osallistua työtoimintaan arkipäivisin ja myös viikonloppuisin sovitusti. Työtoiminnasta maksetaan pientä korvausta. Tavoitteena oli tuottaa tietoa siitä, miten työtoimintaan osallistuminen koetaan siihen osallistuvien näkökulmasta elämänhallintaa ajatellen. Tuloksia voidaan hyödyntää Sininauha Oy:n työtoiminnan kehittämisessä.</p>	

Opinnäytetyöni oli kvalitatiivinen tutkimus ja tutkimusmenetelmä oli teemahaastattelu. Haastatteluteemat muodostin elämänhallinnanteorian pohjalta. Haastattelin neljää työtoimintaan osallistuvaa asukasta, jotka ovat iältään 29- 62 -vuotiaita. Lisäksi haastattelin työvalmentajaa työvalmennuksen periaatteisiin liittyen. Olen työssäni erottanut haastateltavien ajatukset kursivilla lukemisen helpottamiseksi. En käyttänyt työssäni kursiviin lisäksi muuta yksilöityä tietoa, kuten ikää, haastateltujen asukkaiden anonymiteetin säilyttämiseksi.

Opinnäytetyön tulokset näyttävät, että työtoiminta koetaan asukkaiden parissa merkitykselliseksi heidän elämänhallinnalleen. Se vaikuttaa päihteiden käyttöön hillitsevästi tarjoamalla tekemistä ja sisältöä päivään päihteiden ulkopuolella. Sosiaaliset kontaktit koetaan tärkeiksi työtoimintaan osallistuvat muodostavat yhteisön. Muiden opastaminen vahvistaa sisäistä elämänhallintaa, tasavertaisuuden ja tasapuolisuuden kokemus töiden jakamisesta lisää oikeudenmukaisuuden tunnetta. Kannustus ja toisten auttaminen vahvistavat tunnetta hyväksynnästä. Elämän sisällöllinen merkitys kasvaa onnistumisten myötä. Mahdollisuus perua työvuoro ilman paineita tai sanktioita antaa mahdollisuuden aloittaa aina puhtaalta pöydältä. Ulkoiseen elämänhallintaan liittyen oman kodin siisteys, asunnon säilyttäminen ja asioiden hoito helpottavat.

Opinnäytetyöni koskee nimenomaan työtoimintaa, joka ei ole lakisääteistä kuntouttavaa työtoimintaa. Vaikka toiminnassa ajatuksena on, että se osallisuuden mahdollistamalla vaikuttaa elämänhallintaan, ei sillä ole samanlaisia lakiin säädettyjä selkeitä tehtäviä eikä se rajoitu tietyn ajanjakson sisälle. Kuntouttavasta työtoiminnasta on tehty paljon tutkimuksia, mutta erilaisissa yksiköissä päihdepalveluiden, vammaispalveluiden tai vanhainkotien toimintaan liittyen tutkimustietoa on huomattavasti vähäisempää. Tästä opinnäytetyöstä saatua tietoa voidaan hyödyntää myös kuntouttavan työtoiminnan kehittämisessä yhtä hyvin kuin erilaisten aktiviteettien järjestämisessä vaikkapa vanhainkodissa.

Työtoiminta mahdollistaa onnistumisen ja epäonnistumisen turvallisesti- osallistava yhteisö on elämänhallinnan voimavara.

Avainsanat	asunnottomuus, työtoiminta, moniongelmaisuus, elämänhallinta

Author(s) Title	Elina Liikanen Permission to succeed and to fail safely
Number of Pages Date	39 pages + 3 appendices Spring 2017
Degree	Bachelor of social Services
Degree Programme	Social Services
Specialisation option	Social Services
Instructor(s)	Ulla Saukkonen Senior Lecturer Katja Ihamäki Senior Lecturer

The purpose of this Bachelor's Thesis was to find out how the residents of Mäkelänkatu housing unit experience working in the building and their feelings about life control, and how working has affected their lives. I did an interview survey at Mäkelänkatu Pessi housing unit, which operates according to the principle Housing First, providing help and support for rental housing residents to support needy persons. The unit has the opportunity to participate in work activities on weekdays and on weekends as agreed. Workers will be paid a small fee. The aim was to provide information on how participation in work activities is perceived from the perspective of life-management. The results can be utilized by the Finnish Blue Ribbon in the development of their work activity.

My thesis was a qualitative study, and I used the method of theme interview about life control on the basis of management theory. I interviewed four inhabitants involved in work activities, aged 29 to 62 years. The interviews I carried out at Mäkelänkatu housing unit.

The results of this Bachelor's Thesis show that the work activity is considered meaningful among the inhabitants. Thus, it gives something meaningful to do in their lives and helps to choose to be sober at that time. Social contacts are considered important and participating in work activities form a community. It is also significant to strengthen the internal control of life, equality and equity in the allocation of work experience with more sense of justice. Encouragement and mutual help strengthen the feeling of approval. A semantic meaning of life increases the successes. A possibility to cancel the shift without any pressure or sanctions

makes it possible to start with a clean slate. External management, cleanliness of their own home, maintenance of housing and care issues become easier.

In conclusion, it should be noted that the importance of the work activities as seen from the perspective of a population is considerable. It creates a frame for everyday life and allows a safe success among people. A human being has the opportunity to belong to a community, which is not required of him, but he must do and be himself just as he is. Acceptance speeches reflected a positive perspective, enthusiasm and a desire to participate. Work activity enables success and failure safely varied, being a life management resource for the community.

Keywords

homeless, supported employment, multiple deprivation,

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Asunnottomuus	2
2.1	Asunnottomien sijoitustyö Helsingin kaupungilla	3
2.2	Asunto Ensin-periaate meillä ja muualla	4
2.3	Vuokra-asuminen Mäkeläkadun yksikössä	5
3	Sininauhasäätien ja Sininauhaliiton historiaa	6
3.1	Sininauha Oy	6
3.2	Pessi ja Illusia	7
4	Työtoiminta Mäkeläkadulla	8
4.1.	Työvalmennuksen periaatteet	10
4.2	Osallistava työtoiminta	11
4.3	Työtoiminnan konkreettinen merkitys yksikössä	11
5	Päihdeongelma ja syrjäytyminen	12
6	Elämänhallinta	16
6.1	Sisäinen elämänhallinta	19
6.2	Ulkoinen elämänhallinta	20
6.3	Elämänhallinta, vuorovaikutussuhteet ja valtautuminen	20
7	Tutkimus	22

7.1 Tutkimuskysymys	23
7.2 Tutkimusmenetelmä	23
7.3 Kohderyhmän kuvaus	24
7.4 Aineiston analyysi	25
8 Tulokset	25
8.1 Asukkaiden kokemuksia työtoiminnasta	27
8.2 Asukkaiden kokemuksia työtoiminnan vaikutuksesta elämänhallintaan	30
8.3 Vaikutukset ulkoiseen elämänhallintaan	31
8.4 Vaikutukset sisäiseen elämänhallintaan	31
9 Eettiset kysymykset ja luotettavuus	33
10 Pohdinta ja johtopäätökset	34
Lähteet	38
Liitteet	
Liite 1 Tiedote työvalmennuksen piirissä oleville	
Liite 2 Haastattelun runko	
Liite 3 Lupa haastatteluun ja materiaalin käyttämiseen	

1 Johdanto

Opinnäytetyöni on työelämälähtöinen laadullinen tutkimus. Tarkoituksena on selvittää, miten asukkaat itse kokevat työtoiminnan vaikuttaneen heidän elämänhallintaansa. Keskeisiä käsitteitä työssä ovat syrjäytyneisyys, päihdeongelma, moniongelmaisuus, asunnottomuus, työtoiminta sekä elämänhallinta. Viitekehyksenä on elämänhallinta. Käytän työssäni tiedonkeruumenetelmänä teemahaastatteluita ja analyysimenettelynä teemoittelua. Työn tuomia tuloksia on tarkoitus hyödyntää Sininauha Oy:n työtoiminnan ja asumisen tukemisen suunnittelussa. Työtoiminta on osa talon toimintaa ja yhteistyö asumisen tukemisen työyhteisöön on hyvin tiivis.

Työni etenee asunnottomuuden, syrjäytymisen ja päihdeongelman kautta työvalmennuksen piiriin tulleiden ihmisten kokemuksiin työvalmennuksen vaikutuksista omaan elämänhallintaan. Tutkimustieto yhdistyy asukkaiden kokemuksiin omasta elämästään ja tässä työssä tulee esille se, millainen merkitys työllä ja järkevällä tekemisellä on ihmisen hyvinvoinnille. Myös työvalmennuksen periaatteet ja työote huomioidaan. Tämän opinnäytetyön tuloksia voidaan hyödyntää Mäkelänkadun yksikön lisäksi muissa vastaavissa yksiköissä ja soveltuu hyvin käytettäväksi elämänhallinnan ja syrjäytymisen parissa työskenteleville tiedon lähteenä nimenomaan asukkaan kokemuksellisenä tietona. Palveluiden suunnittelussa tulee huomioida asiakkaan näkökulmaa ja tämä työ on yksi tapa nostaa asiakkaan ääni kuuluville.

Kuten tässä työssä nähdään, syrjäytyminen ja päihdeongelma pitää sisällään hyvin monipuolisia ja monisyisiä ongelmia, joiden ratkomiseen tarvitaan innovatiivista työtettä ja halua kokeilla uusia ratkaisuja. Kaikki sellainen tieto, josta asiakas hyötyy monipuolisten palveluiden kasvamisena, on tärkeää. Sosiaalityössä voidaan huomioida asiakasta ja hänellä olevaa tietoa monipuolisesti. Jotta asiakkailla olevaa kokemustietoa saadaan mukaan palveluiden suunnitteluun, on tärkeää, että sitä kerätään koordinoitusti ja niin, että se on vapaasti kaikkien saatavilla. Tämä opinnäytetyö on yksi askel tässä suunnittelussa. Kiitos siitä kuuluu ennen kaikkea heille, jotka antoivat äänensä tälle työlle eli asumisyksikön asukkaille. Muuttuvassa maailmassa on tilaa moniääniselle yhteiskunnalle, mutta kaikkien ääni ei kuulu.

2 Asunnottomuus

Kaikilla Mäkelänskadulla asuvilla on taustallaan pitkäaikaisasunnottomuuden, päihdeongelman ja syrjäytyneisyyden mukanaan tuomia vaikeuksia löytää asuntoa.

On vaikeaa kuvitella syrjäytyneempää ja enemmän yhteiskunnan marginaalissa elävää ihmisryhmää kuin pitkäaikaisasunnottomat. Asunnottomuus on yhteiskunnallinen, joskin itsessään määrällisesti mitaten marginaalinen ilmiö. Yleisimmin asunnottomuudesta puhuttaessa viitataan asuntojen puutteeseen tai palveluihin, joita asunnottomat henkilöt tarvitsevat. Asuntojen riittävyyden ja palveluverkostojen toimivuuden takana on kuitenkin vielä paljon syvemmälle menevä maailma, asunnottoman henkilön oma kokemuksellinen maailma, jossa asunnottomuus muuttuu yksilölliseksi koko elämään vaikuttavaksi tekijäksi. Tässä maailmassa asunnottomuus saa muita ulottuvuuksia, kuin pelkät fyysiset seinät ja katon. Asuntolakin tarjoaa nämä fyysiset puitteet, mutta ne eivät tee siitä kotia, johon kaikilla ihmisillä tulisi olla oikeus (Sunikka, Seppälä, Granfelt, 2007: 7.)

Asunnottoman arkea kuormittavat usein monet muutkin vaikeudet kuten työttömyys, päihteiden käyttö, mielenterveyden ongelmat, rikollinen elämäntapa ja velkaantuminen. Osa näistä vaikeuksista on saattanut johtaa asunnottomuuteen, osa taas saattaa johtua asunnottomuudesta (Sunikka ym.2007: 12.)

Nykytilanteessa sosiaalihuoltosektorin suurimmat haasteet liittyvät palvelujen tarpeen kasvuun, palvelujen tuottamisessa tarvittavien resurssien vähenemiseen ja yhteiskuntarakenteissa tapahtuviin muutoksiin. Väestön ikääntyminen vaikuttaa sekä peruspalvelujen kysyntään, että kiristyneeseen kilpailuun työvoimasta. Taloudellinen lama, pitkäaikaistyöttömyys sekä erilaiset mielenterveys- ja päihdeongelmat tuovat ihmisten elämään epävarmuutta ja kasvattavat syrjäytymisriskiä. Oman haasteensa aiheuttaa väestön kulttuurinen ja etninen monimuotoistuminen: sosiaalihuollon järjestämisessä on otettava huomioon myös kansallisten kieli- ja kulttuurivähemmistöjen sekä maahanmuuttajien oikeudet ja erityiset tarpeet. Yleisellä tasolla ihmisten vaatimukset hoivan ja tuen laadusta ja saatavuudesta ovat kasvaneet. Samaan aikaan sosiaalipalvelujen alueelliset laatu- ja saatavuuserot ovat muodostuneet hyvinkin merkittäviksi. (Nykänen, Kalliomaa-Puha, Mattila, 2017: 167.)

2.1 Asunnottomien sijoitustyö Helsingin kaupungilla

Asumisen tuessa (ASTU) tehdään alkukarsinta puhelun tai kirjallisen hakemuksen perusteella. Sen tarkoituksena on rajata palvelujen ulkopuolelle ja ohjata muiden palvelujen piiriin ne henkilöt, joiden asunnottomuuteen ei liity sosiaalisia tai terveydellisiä syitä, tai heidän kotikuntansa on jokin muu kuin Helsinki. Mikäli henkilöllä ei ole mahdollisuutta saada asuntoa muulta taholta ja hänen toimintakykynsä on selvästi alentunut, hänelle varataan tapaamisaika sosiaalityöntekijän kanssa. Tapaamisella selvitetään henkilön tulot ja taloudellinen tilanne, terveydentila, päihteiden käyttö, arjen toimintakyky, sosiaaliset suhteet sekä nykyinen asumistilanne ja asumishistoria. Tapaamisella kartoitetaan myös henkilön omat asumistoiveet ja kerrotaan asumisvaihtoehtoista. Haastattelun tehneen sosiaalityöntekijän valmistelun pohjalta hakemus käsitellään sosiaali- ja terveysviraston SAS-ryhmissä, jossa kannanmuodostus perustuu kokoukseen osallistuvien sosiaalityöntekijöiden yhteisymmärrykseen tai enemmistön päätökseen. Myönteisen päätöksen saanut jää usein jonottamaan asuinpaikkaa ja paikan saatuaan hän laatii palveluntuottajan kanssa vuokrasopimuksen. Hakemus voidaan myös hylätä tai palauttaa uudelleen valmisteluun ja päätöksestä voi valittaa. (Saari 2015: 178-180 teoksessa Sunikka 2016: 26.)

Asukas ohjautuu siis Mäkelänskadulle sosiaalityön kautta. Hänet kutsutaan ensin alkuhaastatteluun, jonka suorittavat palveluohjaaja ja asumisohjaaja. Asukkaalla on mahdollisuus vaikuttaa siihen, haluaako hän vuokrata asunnon Mäkelänskadulta. Yksikkö saa tiedon asukkaasta sosiaalityöntekijältä ja sopii haastattelun suoraan mahdollisen asukkaan kanssa. Alkuhaastattelussa kartoitetaan asukkaan tuen tarve ja kerrotaan erilaisista yksikön tarjoamista mahdollisuuksista. Monella asukkaalla on jo valmiiksi tietoa yksiköstä ja asukkaat tuntevat toisiensa usein jo vuosien takaa.

2.2 Asunto Ensin-periaate meillä ja muualla

Asunto ensin -periaatteen taustalla on Yhdysvalloissa 1990-luvulla Pathways to Housing -organisaatiossa kehitetty Housing First -malli, jossa keskeisin periaate on asunnon näkeminen perusoikeutena, jota ei tarvitse ansaita. Asumisen tulee perustua pysyvään vuokrasuhteeseen, eikä sen ehtona voi olla sitoutuminen päihde- tai mielenterveyspalveluihin. Asiakkaan valinnanvapautta ja itsemääräämisoikeutta tulee kunnioittaa. Valin-

nanvapaus voi koskea muun muassa asuinpaikan valintaa tai toipumisen tavoitteita. Malliin kuuluu asumisen lisäksi haittoja vähentävä lähestymistapa ja toipuminen sekä tukisuhteeseen sisältyvät asiakkaaseen kohdistuvat kunnioitus, lämpö ja myötätunto. Hajasijoitettu pienasuminen nähdään asumismuodoista ensisijaisena. Palvelujen ja asumisen eriyttämisellä pyritään varmistamaan asumisen jatkuvuus tuen tarpeen päätyttyä ja mahdollisuus saada tarvittaessa tukea myös 'ohjelmasta valmistuttua'. Ohjelma on tarkoitettu kaikkein vaikeimmassa asemassa oleville asunnottomille. (Busch-Geertsema 2013: 28-31 teoksessa Sunikka, 2016: 23.)

Suomalainen asunto ensin -malli sisältää sekä hajasijoitettua asumista että yhteisöllistä asumista suurissa yksiköissä. Malli vähentää tehokkaasti pitkäaikisasunnottomuutta, mutta siihen kohdistuu myös kritiikkiä. (Pleace ym. 2015, 64-66.) Ulkomaiset arvioijat ovat kritisoineet mallia lähinnä suurten keskitettyjen yksiköiden vuoksi (Kaakinen 2013b, 21). Asunnottomien keskittyminen suuriin yksiköihin voi lisätä eristyneisyyttä tavanomaisista asuinalueista sekä edistää asuinpaikan ja asukkaiden leimautumista. Lisäksi samaan yksikköön sijoittuneiden vakavista ongelmista kärsivien kotitalouksien suuri määrä lisää ristiriitojen todennäköisyyttä. Integroitumisprosessin haasteena on pitkästyminen ja sosiaalinen eristäytyminen, jota voitaisiin ehkäistä asukkaiden aktivoimisella ja vaikutusmahdollisuuksien lisäämisellä sekä koulutukseen ja työelämään rohkaisemisella. (Busch-Geertsema 2010: 7, 9-10; Pleace ym. 2015: 64, 92.) Suomessa asunto ensin -malliin sisältyvä asukkaan autonomisuus ja päätösvalta oman päihteiden käyttönsä osalta on herättänyt keskustelua (Kaakinen 2013a: 17). Mallin on nähty tukevan päihteiden käyttöä ja horjuttaneen tärkeitä päihdehuollon kehittämistoimintoja, jotka ovat usein perustuneet siihen, että onnistuneen päihdehoitojakson jälkeen palkintona on asunto (Busch-Geertsema 2010: 7). Huolta on aiheuttanut myös päihteettömien asumisratkaisujen väheneminen (Karjalainen 2010: 158-159). Mallin tarkoituksena ei kuitenkaan ole ollut poistaa päihteettömiä asumispalveluja palveluvalikoimasta, vaan niille on todettu olevan tarvetta jatkossakin. Lisäksi vuokrasopimukseen perustuvassa asumisessa lähtökohtana on tukea asukasta päihteiden käytön hallinnassa tai vähentämisessä. (Kaakinen 2013b, 17-18 teoksessa Sunikka 2016, 23.)

Kuten edellä Sunikan (2016) tutkimuksessa käytettyjen kirjoittajien tieto tuo esille, malli ei ole ongelmaton ja herättää keskustelua. Uusia ja erilaisia toimintatapoja on kuitenkin syytä kokeilla, sillä päihdeongelma näkyy inhimillisen kärsimyksen lisäksi myös taloudel-

listen kustannusten kasvamisena. Kun yhteiskunnassamme on tilanne, jossa kustannusten kasvua pyritään vähentämään samalla, kun elämisen laatuun kiinnitetään huomiota, rohkeus tehdä toisin on tärkeää.

2.3 Vuokra-asuminen Mäkeläkadun yksikössä

Asumispalveluyksikkö Pessi sijaitsee Mäkeläkadulla Helsingin Vallilassa. Pessissä on 90 asuntoa, joista viisi on tarkoitettu pariskunnille. Kuntouttavassa asumisyhteisössä Pessixissä asuntoja on 11. Asumispalveluyksikössä työskentelee ympärivuorokautisesti sosiaali- ja terveysalan tutkinnon suorittanut henkilökunta. Pessixin kuntouttavassa asumisyhteisössä henkilökuntaa on paikalla arkisin klo 7:30- 21:20. Vuokra-asunnon saamisen edellytyksenä on joko pitkittynyt tai toistuva asunnottomuus sekä päihde- tai mielenterveysongelma. Asunnon hakeminen edellyttää myönteistä asuntopäätöstä sosiaali-toimelta. Suoraan kadulta tuettuun asumiseen muuttaminen ei ole mahdollista, vaan ensiksi on otettava yhteys oman paikkakunnan sosiaalitoimen asumisen tukeen (ASTU). Läheiset voivat tukea asunnonhakuprosessissa. On hyvä varata aika sosiaalitoimeen ja mennä sinne yhdessä. Asuntoa hakevan on aina oltava mukana. Kun saat sosiaalitoimelta myönteisen päätöksen, pääset asuntojonoon. Jonotusaikaa on etukäteen vaikea arvioida. Tarjoamme asuntoa sitä mukaa kun niitä vapautuu. Maksat vuokraa asumisesta ja palvelumaksuja asumispalveluista. Asumispalvelumaksun mahdollisen omavastuusuuden saatte selville sosiaalitoimesta. Asunnon vuokraan on mahdollista hakea Kelan asumistukea.

Asiakas vuokraa asunnon vuokramarkkinoiden tapaan. Asuntoon sovelletaan huonevuokralakia itsemääräämis- ja kansalaisoikeuksineen. Taustalla on näkemys, että ensin muuttuu päihteidenkäyttäjän käyttäytyminen ja vasta sen jälkeen päihteiden käyttö. Ei ole yhtä ainoaa tapaa kuntoutua ja päästä eroon päihteistä. Käytössä on useita asiakaslähtöisiä toimintamalleja, joista henkilökunta auttaa löytämään parhaiten soveltuvan. Sininauhassa katsotaan, että asunto on ensimmäinen askel ihmisen sosiaalisessa kuntoutumisessa. Kun asuminen on turvattu, yksilöllä on voimavaroja keskittyä myös muuhun kuntoutukseen. Turvallisuuden tunteen kasvaessa ja arkitaitojen karttuessa vuokra-asunto alkaa tuntumaan omalta kodilta. (Sininauha Oy, 2017, 26.3.2017.)

Asukkaaksi voi ohjautua eri viranomaisten yhteistyöllä esimerkiksi päihdekuntoutuslaitoksesta. Tässä erään asukkaan ohjauspolku päihdehoitolaitoksesta Pessiin:

"Tulin kadulta, ensin olin tuolla Terviksellä vuoden yhteensä, kaks puolen vuoden pätkää sitä enne asuin puulaatikossa kaivopuistossa puulaatikossa viis vuotta putkee. Meinasin juoda itteni hengiltä. Ne kysy siel Terviksellä, että koskas meinaan lähtee sieltä. Sanoin etten lähde mihinkään, ennen ku saan kämpän. Pääsin sit tänne (Mäkelänekadun Pessiin)."

3 Sininauhasäätiön ja sininauhaliiton historiaa

Sininauhasäätiö on Sininauhaliiton vuonna 1957 perustama yleishyödyllinen, kristillisellä arvopohjalla toimiva säätiö. Säätiö on perustettu lahjoitusvaroin ja toiminut alun perin nimellä Raittiuskotisäätiö. Nimi vaihdettiin vuonna 1995 Sininauhasäätiöksi. Vuonna 2004 säätiön säännöt uudistettiin ja säätiö liitettiin tiiviimmin kristillisten päihdejärjestöjen keskusliitto Sininauhaliitto ry:n yhteyteen. Liitto uskoi säätiön tehtäväksi päihdeongelmaisten asumislähtöisten palveluiden kehittämisen. 2016 liitto ja säätiö päätettiin eriyttää toisistaan. Muutosprosessi alkoi syksyllä 2016 ja on valmis vuoden 2017 alussa. Tavoitteena on vahvistaa Sininauhaliiton ja Sininauhasäätiön perustehtävien toteuttamista. Sininauhasäätiö keskittyy oman perustehtävänsä mukaisesti asunnottomuuden poistamiseen ja asumislähtöisten tuen antamiseen sekä palveluiden kehittämiseen. Sininauhasäätiö on myös aktiivinen yhteiskunnallinen vaikuttaja, joka toimii asunnottomuuden vähentämiseksi, päihde- ja mielenterveyspalveluiden vahvistamiseksi ja kehittämiseksi sekä yhteiskunnallisen osallisuuden edistämiseksi. Vastaisuudessa Sininauhasäätiö on yksi Sininauhaliiton jäsenyhteisöistä (Sininauhaliitto 2017.)

3.1 Sininauha Oy

Perustehtävänä on kodin ja tuen tarjoaminen asunnottomille, päihde- ja mielenterveysongelmista kärsiville sekä näiden ihmisten oikeuksien puolustaminen. Käytännössä Sininauhasäätiö hankkii asuntoja sekä järjestää asukkaiden tarvitsemaa tukea asumisen turvaamiseksi. Lisäksi on vahvaa päiväkeskus- ja työtoimintaa. Asiakkaiden perusoikeuksien puolustaminen on tärkeä osa asiakastyötä. Tässä työssä merkittävä rooli on myös vertaistuellalla ja vapaaehtoistyöllä. Kunnioitus muita kohtaan ja toisten erilaisuuden

hyväksyminen luovat pohjaa tälle työlle. Sininauhasäätiö ja sen palvelutoimintaa toteuttava Sininauha Oy tekevät laajaa yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa. Yhteistyökumppaneita ovat muut järjestöt, yritykset, kunnat ja muut julkisyhteisöt sekä seurakunnat (Sininauha Oy 2017.)

Sininauha Oy:n Missio

Yllä olevassa kuviossa havainnollistetaan ihmisen peruselämän hyvät lähtökohdat. Oikeus unelmointiin, tukeen ja turvaan, omaan kotiin ja hyvään arkeen liittyvät kaikki elämänhallinnalliseen osaamiseen.

3.2 Pessi ja Illusia

Mäkelänskadulla asumisyksikön rakennuksessa sijaitsee Pessin ja Pessixin lisäksi myös päiväkeskus Illusia, joka on auki arkipäivisin. Kaikki asumisyksikössä asuvat pääsevät kulkemaan päiväkeskukseen sisäkautta ja muuten käynti on Mäkelänskadun puolelta. Päiväkeskuksessa on mahdollisuus syödä aamupuuroa, kahvia ja pientä purtavaa on tarjolla maksutta koko päivän ajan. Päiväkeskuksessa voi saada apua virastoasioiden

hoitoon, käyttää tietokonetta, katsoa televisiota, lukea päivän lehdet, viettää aikaa ja osallistua päiväkeskuksen toiminnan suunnitteluun ja erilaisiin toiminnallisiin tapahtumiin retkien ja tapahtumien muodossa. Myös pyykinpesumahdollisuus ja suihku ovat maksuttomasti käytössä kaikille kävijöille. Päiväkeskuksessa toimii myös kirpputori, jossa jaetaan ilmaiseksi lahjoitusvaatteita. Viikonloppuisin päiväkeskuksessa ei ole palkattua henkilökuntaa, mutta ovia voi pitää auki työtoiminnan avulla eli asukkaat voivat ilmoittautua päivystäjiksi päiväkeskukseen. Asukkaiden toimiessa päiväkeskuksessa päivystäjinä ovet pidetään auki vain asukkaille turvallisuussyistä. Päiväkeskukseen saa tulla henkilökunnan läsnä ollessa kunnosta riippumatta ja tämä asettaa omat haasteensa toiminnalle. Kävijämäärä päiväkeskuksessa on arkipäivisin yli 100 henkeä. Kaikilla toimintaan osallistuvilla on mahdollisuus vaikuttaa toimintaan osallistumalla yhteisökokouksiin. Asukkaat viettävät yhdessä aikaa päiväkeskuksessa ja se toimii myös monelle työtoiminnassa mukana olevalle työpaikkana. Päiväkeskuksessa voi toimia monessa roolissa: kuntouttavassa työtoiminnassa tai työharjoittelussa, asiakkaana tai talon työtoiminnassa päivystäjänä. Aiemmin kuntouttavassa työtoiminnassa mukana ollut henkilö tekee mielellään päiväkeskuksen päivystyksiä yhdessä kaverinsa kanssa. Päivystäjän tehtävässä ei voi toimia päihtyneenä ja se tehdään aina parityönä. Päivystäjäksi pääsemiseen vaaditaan erillinen päivystäjän kurssin suorittaminen, jonka jälkeen saa toimia tehtävässä.

4 Työtoiminta Mäkeläkadulla

Työtoimintaa on toteutettu Mäkeläkadun Pessin yksikössä aluksi palveluohjaajien ja asumisohjaajien avustuksella. Työvalmentajaksi palkattiin työvalmentaja- nimikkeellä toimiva kokemusasiantuntija. Kokemusasiantuntija tässä yhteydessä tarkoittaa henkilöä, jolla on itsellään taustaa asunnottomuudesta ja päihdeongelmasta. Tämän jälkeen työtoimintaa on kehitetty yhdessä asukkaiden ja yksikön henkilökunnan kanssa. Työtoimintaa tehdään arkisin valmentajan johdolla ja viikonloppuisin sovitusti mm. päivystystehtävissä tähän erikseen koulutettujen asukkaiden toimesta. Työtoiminnasta maksetaan työosuusrahaa, jonka jokainen saa perjantaisin nostaa työvalmentajalta käteisellä. Työosuusraha ei vaikuta asukkaiden saamiin etuuksiin eikä siitä tarvitse maksaa veroa. Työvalmentajan rooli työtoiminnan onnistumiselle nähdään yksikössä merkittävänä voimavarana. Se mahdollistaa jokaisen asukaan tukemisen onnistumiseen omassa tehtäväs-

sään ja erilaisten työtehtävien jakaminen tasapuolisesti kaikille asukkaille. Tämä vaikuttaa osaltaan mielekkäiden työtehtävien löytymiseen ja työvalmentajalla on mahdollista tukea jokaista asukasta heidän omista lähtökohdistaan.

Asukkaat näkevät työvalmentajan roolin positiivisena:

" valmennuksen rooli iha loistava heppu valmentaa kenen kans mä teen niit duunei. Ni et ei se, et tolla palkalla lähde ketää valmentaa, sil on nii pitkä historia oppi näist materiaaleista joo ja näin ni ihan iisi biisi"

ja

"öö, ai se työtoiminnan, se joka jakaa niit duunei, hyvä tyyppi. Jakaa meille perjantaisin ne rahat ja sillee, juoksee meidän peräs sillee et hei nyt ei oo siivottu, mut koittaa antaa sillee meidän tehdä vapaasti ja näin aika reilu"

Työvalmentajan rooli on moninainen. Hän toimii yhteistyössä muun henkilökunnan kanssa ja vastaa mm. remonttien aikatauluista ja toteutumisesta samalla, kun hän ohjaa, opastaa ja neuvoa jokaista asukasta onnistumaan. Tämä vaatii osaamista sekä kiinteistöön liittyvien tehtävien hallitsemisesta mutta myös asukkaiden osallistamisesta ja kannustamisesta. Valmentajan roolissa auttaa se, että valmentajalla on itsellään oma tausta toipuvana addiktina eli hän hyödyntää omaa kokemustaan asukkaiden hyödyksi. Asukkaan ja työvalmentajan on helpompaa puhua samaa kieltä ja työvalmentajaan luodaan suhdetta juuri samanlaisen kokemusmaailman kautta. Tähän perustuu vertaisuuden merkitys, mutta kokemusasiantuntija osaa hyödyntää omaa taustaa nimenomaan ammatillisesta näkökulmasta. Työvalmentaja opiskelee työn ohella oppisopimuksella päihdetyöntekijäksi. Näin kokemustieto ja ammatillinen osaaminen yhdistyvät asiakkaan parhaaksi:

"nii ei oo moittimassa sillee, mä en luule et kukaan ois ja näin, hän tietää mitä tekee"

4.1. Työvalmennuksen periaatteet

Mäkelänkadun työvalmennuksen tärkein periaate työvalmennuksessa on ottaa asukas mukaan kaikkeen, mihin vain voidaan. Tarkoitus on kiinnittää asukas omaan asumisympäristöön. Kiinnittämisen kautta voidaan herätellä asukasta oman elinympäristön, koko kiinteistön ja yleisen viihtyvyyden merkityksen havainnointiin omalle hyvinvoinnille. Tämä on osa yhteiskuntaan kiinnittymisen prosessia, jolla aktivoidaan asukas takaisin yhteiskunnan aktiiviseksi jäseneksi. Työvalmentaja on osa Pessin työryhmää ja mukana asukkaan tukena jo muuttoa valmisteltaessa. Huoneiston vuokravalmiuteen saamisessa työvalmentaja käyttää ensisijaisesti omaa työpanostaan ja työtoimintaan osallistuvia asukkaita. Työvalmennus mahdollistaa asukkaiden aktivoimista asiakaslähtöisesti, yhteisöllisesti ja hyvän työilmapiiriin kautta. Kun yksikköön muuttaa uusi asukas hänelle kerrotaan mahdollisuuksista tehdä työosuusrahatöitä. Asukkaalle kerrotaan, että työosuusrahatöistä voi ottaa yhteyttä työvalmentajaan. Kun valmentaja on mukana muuttoprosessissa, asukas saa häneen kontaktia helposti jo muuttaessaan yksikköön.

Työvalmentajalla on lista asukkaista, jotka haluavat tehdä työosuusrahatöitä. Kun on olemassa työ, joka tarvitsee tekijän, tavoittelee työvalmentaja asukaita sen mukaan, kuka pystyy ja haluaa työn tehdä. Vakituksia työosuusrahatöitä ovat kirpputori, ympäristökierrokset, kaupassa ja leipomossa käynnit, Pessixin ja päiväkeskuksen päivystys. Päivystäjät on koulutettu tehtävään. Päivystäjä pitää päiväkeskus Illusiaa auki silloin, kun päiväkeskuksen työntekijät eivät ole paikalla päiväsaikaan. Päivystäjän vastuulla on mm. kahvin keittäminen ja tilojen siistinä pitäminen. Mahdollisiin Sininauhasäätiön projekteihin on mahdollisuus osallistua työosuusrahalla. Pessixin päivystäjä huolehtii yhteisön tiloissa ovien lukitsemisesta ja avaamisesta, yleisestä siisteydestä ja hakee tarvittaessa paikalle henkilökuntaa. Lisäksi voi tehdä siivouksia, remontteja, kukkien kastelua, muuttoa, asuntojen kalustamista uutta asukasta varten ja mitä tahansa tehtävää, joka asukkaalle soveltuu tehtäväksi. Näitä töitä tulee tehtäväksi aina tarpeen mukaan. Esimerkiksi asunnon siivoamisessa apua tarvitseva asukas voi sopia toisen asukkaan kanssa, että tämä on asukkaan tukena siivouksesta ja toisesta asukkaasta on asian suhteen todellista apua. Työosuusrahat maksetaan perjantaisin ja päivässä tienattava maksimimäärä on 12 euroa. Työosuusrahasta ei tarvitse maksaa veroa eikä se vaikuta yhteiskunnan maksamiin etuuksiin eikä siitä tarvitse maksajille (esim. Kela) ilmoittaa.

4.2. Osallistava työtoiminta

Syrjäytymisen käsitteellisenä vastakohtana on sosiaalisen osallisuuden toteutuminen. Sosiaalisen osallisuuden edistämiseksi pyritään siihen, että yhteiskunnan toiminnoista syrjään jääneet tulevat uudelleen osallisiksi näistä toiminnoista, kuten työstä, vapaa-ajan harrastuksista, koulutuksesta, kulttuurielämästä jne. (Köyhyyden ja sosiaalisen syrjäytymisen vastainen kansallinen toimintasuunnitelma, 2003: 5.)

Mäkelänkadun työtoimintaan osallistuvalla voi olla hyvin erilaisia motiiveja ja tavoitteita osallistumiselle, joita ei tarvitse osallistuakseen erikseen eritellä. Voidaan kuitenkin ajatella, että kaikki ne tavat, joilla mahdollistetaan ihmisen osallisuuden lisäämistä, mahdollistetaan myös elämänhallinnallista toimijuutta ja vahvistetaan ihmistä toimivana ja osallistuvana yhteisön jäsenenä. Työtehtäviä on lahjoitusten noutaminen lähikaupasta, leipomolahjoitusten noutaminen leipomosta, asuntojen remontointi, kirpputorityö, päivystystyö Pessixissä tai päiväkeskus Illusiassa, siivoustyö ja ympäristötyö. Viimeksi mainittu on myös merkitystä lähialueiden asukkaiden kanssa tehtävälle yhteistyölle ja turvalliseen asumiseen. Kaikista työtehtävistä maksetaan max.12e/ päivässä ja mm. ympäristötyölle on määritelty urakkapalkka, joka on 10e/kierros. Ympäristötyöstä vastaa pääosin asukkaista muodostettu ympäristötyön ryhmä. Asukkaat voivat ilmoittaa halukkuutensa ympäristötyöryhmän toimintaan. Ryhmä jalkautuu ympäristöön kaksi kertaa viikossa. Kierroksille osallistuu kerrallaan 2 – 4 Pessin ja Pessixin asukasta. Asukkaat saavat mukaansa siivousvälineet, turvakäsineet sekä neulojen- ja ruiskujen keräysasian Pessin päivystyksestä.

4.3. Työtoiminnan konkreettinen merkitys yksikössä

Vertaisuuteen perustuvaa spontaania ryhmäytymistä on olemassa myös yhteiskunnassa ongelmallisina pidettyjen asioiden kuten asunnottomuuden, päihteiden käytön tai rikollisen toiminnan ympärillä. Tämänkaltaisia vertaisyhteisöjä pidetään usein haitallisina niihin kuuluville ihmisille. Ulkopuolisen silmin ne eivät ainakaan tue ja auta. Päinvastoin, niiden sanotaan pahimmillaan vetävän ihmisiä syrjäytymiskierteeseen. Kuitenkin näissäkin yhteisöissä voi olla vastavuoroisuuteen ja keskinäiseen luottamukseen perustuvaa sosiaalista pääomaa, aineellista ja henkistä tukea sekä huolenpitoa, jonka merkitystä ulkopuolisen on vaikeaa tunnistaa ja nähdä (Nylund 2004: 189) Tämä sosiaalinen pääoma on sellaista, joka on syntynyt pääasiassa poissulkemisen kautta. Kun ihmisillä ei ole sisäänpääsyä yhteiskunnassa arvostettuihin yhteisöihin ja niiden tarjoamiin voimavaroihin, syntyy poissuljettujen yhteisöjä omine selviytymisresursseineen. Sosiaalityön

erityinen haaste on, kykeneekö se näkemään tällaisten yhteisöjen positiiviset, vertaisuuteen perustuvat voimavarat vai ajaudutaanko näiltä osin kumppanuuteen perustuvan työotteen sijasta erot tukahduttavaan, kontrolloivaan toimintaan...Liisa Hokkanen on eritellyt vertaisuuteen perustuvaa auttamista jakamalla sen kapean tuen ja lavean tuen kierteeseen. Kapean tuen kierteessä ryhmä karsii keskuudestaan erilaiset, kenties eniten tukea ja apua tarvitsevat jäsenet ja homogeenistuu sisäisesti. Lavean tuen kierteessä elämä näyttäytyy moninaisena ja erilaisuus kuuluu asiaan. Lavean tuen kierre vaatii tietoista työskentelyä, jotta poissulkemista ei tapahdu. Kumppanuussuhteeseen perustavassa sosiaalityössä tärkeätä olisi mahdollisimman laveiden kierteiden mahdollistaminen, jotta vertaisyhteisöt sallisivat erot ja moninaisuuden, eivätkä alkaisi itsessään tuottaa ongelmallisia sisäisiä jakoja meihin ja muihin (Juhila 2014: 131-132.)

Juhilan näkemyksen mukainen toiminta näyttäytyy Mäkeläkadun työtoiminnassa. Työtoimintaan osallistuvat ihmiset ilmoittautuvat aamulla työvuoroon ja saavat työvalmentajalta ohjeet päivän työhön ja valmentaja on joustavasti käytössä koko päivän ajan kaikissa työvaiheissa. Työhön voi tulla omana itsenään tai työvuoron voi perua, jos juuri sinä päivänä ei halua työskennellä. Työtehtävän voi valita itse ja voi toimia joustavasti eri tehtävissä. Mäkeläkadun työtoiminnan voidaan siis ajatella olevan lavean tuen kierteessä eli poissulkemista muiden toimesta ei tapahdu vaan kaikki ovat tervetulleita ja osa yhteisöä. Mitään ei ole pakko tehdä.

5 Päihdeongelma ja syrjäytyminen

Irtaantuminen arjen rutiineista, on välttämätöntä ihmiselle, jotta hän säilyttää henkisen ja fyysisen terveytensä. Myös työkyvyn säilyttäminen vaatii sitä. Nykyajan kiivas elämänrytmi on omiaan lisäämään tarvetta rentoutua ja latautua uudelleen. Irtaantuminen ja rauhoittuminen voidaan saavuttaa eri keinoin, ja kukin tehköön sen omalla tavallaan. Ongelmia syntyy vasta sitten, kun yhteiskunta tai jokin muu instituutio pyrkii määräämään, minkä laatuinen rentoutuminen on sallittua (Kontula 1992: 80.)

Onko niin, että rentoutuminen päihteiden avulla on ongelma meille suomalaisille? Kylmät ja pimeät vuodenaajat asettavat omanlaisensa haasteen rentoutumiselle ja kulttuurissamme tuntuu olevan yleisesti hyväksyttyä rentoutua nimenomaan päihteitä käyttämällä.

Jotkut tekevät tietoisien päätöksen hypätä ulos nyky-yhteiskunnan oravanpyörästä. Toiset eivät sitä tee, vaan joutuvat syrjään monista syistä joko hyvin varhain nuoruudessaan tai myöhemmin esimerkiksi työttömyyden takia. Yksi syy tähän voi olla joutuminen rikollisenteokoautomaattiin. Tämä automaatti on Suomen huumelainsäädäntö ja sen toteuttaminen, joka vuosittain tuottaa satoja uusia rikollisia. Vuosittain Suomessa syytetään ja tuomitaan yli tuhat henkilöä huumerikoksista, joista suurin osa liittyy kannabikseen. Jopa tuomio käytöstä voi olla kohtalokas, puhumattakaan jos tuomitaan välityksestä ja/tai myynnistä. Tuomio voi nuorella johtaa koulun keskeytymiseen tai työelämässä olevan irtisanomiseen. Kaikkein ongelmallisoin asia on huumeista saatu olematon hyöty, joka tuomitaan valtiolle menetetyksi. Ihminen, erityisesti nuori, joka tuomitaan kymmenien tai satojen tuhansien markkojen korvauksiin, joutuu sellaiseen kierteeseen mistä hän ei selviä. Jos hän onnistuu vielä saamaan työpaikan, menee suurin osa tuloista korvauksiin. Hyvin helposti käy niin, että työpaikkaa vaihdetaan jatkuvasti perinnän välttämiseksi, kunnes luovutaan kokonaan ja todetaan, että on helpompi yrittää tulla toimeen järjestäytyneen yhteiskunnan ulkopuolella tai sosiaaliavustuksella (Kontula 1992: 84.)

Monelle nuorelle voi tulla yllätyksenä, miten paljon rikosrekisterimerkintä voi vaikuttaa opiskelupaikan saamiseen ja oman, mieleisen alan löytäminen voi jäädä haaveeksi. Vaikka olemmekin tottuneet luokittelemaan huumeita koviin ja mietoihin huumeisiin en minkään huumeen käyttö ole Suomessa laillista. Pitäisikö olla? Mediassa on ollut aika ajoin esille erilaisten huumeiden vapauttamista ajavia kannanottoja. Olisiko syytä enemminkin tarkastella syitä päihtymyksen tarpeeseen ja miettiä vaihtoehtoisia tapoja rentoutua ja nauttia elämästä?

On myös tärkeää, että ihmisen elämäntilanne pysyisi joten kuten tasapainossa. Ihmisen tulee ymmärtää, että elämää kuuluu ylä- ja alamäkeä, jota päihteiden käyttö ei poista. Sosiaalinen ympäristö vaikuttaa ratkaisuun huumeiden (päihteiden) käytöstä. Jos elämässä ei ole tarjolla todellista vaihtoehtoa huumeidenkäytölle, on ihmisen vaikea pysyttyä huumeiden ulkopuolella (Kontula 1992: 161.)

Juuri kukaan ei usko jäävänsä riippuvaiseksi aloittaessaan huumeen tai muun päihteen käytön. Vaikka kaikista kokeilijoista ei tulekaan narkomaaneja, kaikki huumeiden ongelmakäyttäjät ovat aloittaneet kokeilukäytöllä. Vain jos ei koskaan kokeile huumetta, voi olla varma ettei ainakaan ala käyttää sitä säännöllisesti ja jää riippuvaiseksi. Käyttökierre kokeilijasta ongelmakäyttäjäksi voi kestää vuosia, jopa kymmeniä vuosia. Nykyään nuorilla on riski pudota yhä nopeammin yhteiskunnan ulkopuolelle, jopa parissa vuodessa.

Syynä tähän ovat mm. aineiden markkinointi, runsas tarjonta, huumeiden halventuneet hinnat ja huumemaailman raaistuminen. Uusien käyttäjien hankkiminen on Suomessakin jo bisnestä. Yhteiskuntamme tuntuu etsivän päihtymystä: nuoret ovat oppineet alkoholin ja tupakan olevan osa normaalia sosiaalista kanssakäymistä ja absolutistia saatetaan pitää jopa hieman omituisena. Helppo päihteiden saatavuus ja tarjontatilanteeseen joutuminen vaikuttavat käyttökynnystä madaltavasti (Dahl -- Hirschovits, 2002: 207.)

Tämä näkyy Mäkeläkadun yksikössä. Ihmisillä on unelmia ja toiveita kuten kenellä tahansa. Työtoiminnassa mukana olevilla osalla on työhistoriaa, mutta etenkin nuorempien kohdalla tilanne voi olla se, että päihteidenkäyttö on alkanut hyvin nuorella iällä ja tämän on vaikeuttanut sekä peruskoulun käymiseen, jatko-opintomahdollisuuksiin ja työelämään siirtymiseen.

Alkoholi on määrittynyt Suomessa huumeita suuremmaksi sosiaaliseksi ja terveydelliseksi ongelmaksi. Hoitoon hakeutuneiden suuri enemmistö on ollut ensisijaisesti alkoholin käyttäjiä tai erilaisten lääkeaineiden ja alkoholin sekakäyttäjiä (Kaukonen -- Hakkarainen, 2002: 167.)

Yksilön huumeiden käyttöä voidaan tulkita ja selittää monin tavoin. Voidaan ajatella, että kyse on hänen omasta vapaasta valinnastaan. Silloin käyttäjä on vastuussa teoistaan ja hän joutuu kohtaamaan oikeusjärjestelmän määrittelemät sanktiot. Voidaan myös ajatella, että kyse on yksilön sisäisistä psykosomaattisista määrytyksistä, jotka perimä tai ympäristö ovat tuottaneet; käyttäjä on sairas, ei vastuullinen teoistaan, ja tarvitaan terapiaa jotta hän tulisi terveeksi. Lisäksi voidaan ajatella, että kyse on ulkoisista, yhteiskunnallisista määrytyksistä; käyttäjä on olosuhteiden uhri ja tilanteen korjaamiseen tarvitaan sosiaalipoliittisia toimia. Uskonnollinen näkökulma puolestaan johtaa ajattelemaan, että kyse on synnin tekemisestä; käyttäjä on syntinen, joka rikkoo jumalan tahtoa vastaan. Vain kääntymys, jonkinlainen hengellinen kokemus voi auttaa hänet oikealle tielle. Kaikki nämä näkökulmat ovat olleet toistuvasti esillä huumeita koskevissa keskusteluissa. Mikään tutkimus ei voi ratkaista, onko jokin niistä oikea. Kysehän ei ole teorioista, vaan maailmankatsomuksista (Kaukonen -- Hakkarainen, 2002: 33.)

Nuorena tehdyt rikokset ja kontaktit kontrolliviranomaisiin eivät välttämättä merkitse rikoskierteeseen joutumista. Rikosuraan vaikuttavia tekijöitä ovat perhetausta, opintoihin ja työelämään sitoutuminen, päihteiden käyttö ja ystäväpiiri. Erittäin merkittävänä tekijänä pidetään nuorena tehdyn rikollisuuden luonnetta. Ruotsalaisessa tutkimuksessa

pystyttiin tunnistamaan kolme nuorella iällä tehtyä strategista ensimmäistä rikosta, jotka suurella todennäköisyydellä johtavat rikoskierteeseen. Nämä olivat ajoneuvon luvaton käyttö, ryöstö ja varkaus. Tukemalla nuorta ja puuttumalla nuoren elämäntapaan silloin kun hän ensimmäisen kerran jää kiinni rikoksesta, saatettaisiin alkava rikoskierre onnistua katkaisemaan. Erityisesti nuorten kouluttautumisen tukeminen vahvistaa kytkentöjä yhteiskuntaan, ja koulutuksesta tipahtaminen puolestaan lisää rikoksenteon ja muun epäsosiaalisen käyttäytymisen riskiä (Dahl -- Hirschovits, 2002: 224.)

Olennaista on kuitenkin ymmärtää, että kukaan ei ole syntyessään addikti eikä juuri kukaan pidä sitä tavoitteenaan elämässä. Riippuvuuteen päädytään yleensä ilman suunnitelmaa ja asianomaiselle itselleenkin usein yllätyksenä. Riippuvuus muodostuu yksilön toiminnassa, joka saa muotonsa asianomaisen henkilön ominaisuuksien ja ympäristöehtojen vuorovaikutuksessa. Yksilölliset aivojen rakenteeseen ja persoonallisuuteen liittyvät ominaisuudet voivat myös suojella joitakin henkilöitä riippuvuudelta... Riippuvuus tiettyihin aineisiin ja toimintoihin perustuu näiden toimintojen tuottamiin nopeisiin mielialavaikutuksiin. Niiden avulla ihmiset kokevat voivansa nostaa mielialaansa tai ainakin lievittää pahaa oloaan. Näitä pyrkimyksiä ei sinänsä voida moittia. Vaikeudet syntyvät siitä, että toistuva turvautuminen näihin keinoihin etenkin pulmatilanteissa ei ratkaise itse ongelmaa vaan tuottaa ajan oloon uusia ongelmia itseään uusintavan ja noidankehän tavoin syvenevän riippuvuuden muodossa (Kuusela -- Saastamoinen, 2014: 95.)

Sosiaalinen syrjäytyminen tulisi ymmärtää dynaamisena prosessina. Syrjäytymistä ei voida tulkita vain järjestelmän ulkoisvaikutuksena tai yksilön kyvyttömyyden osoituksena. Syrjäytymistä ei tule mieltää sellaisena vääjäämättömänä tapahtumaketjuna, jossa tietyt yksilöt olosuhteiden pakosta tipahtavat eräänlaiseksi säiliöksi tulkitun yhteiskunnan aukoista ulos. Sitä ei myöskään tule ymmärtää eräänlaisena yksilön harhautumisena oikealta polulta. Pikemminkin sosiaalinen syrjäytyminen voitaisiin tulkita tulokseksi niistä lukuisista strategisista kamppailuista, kilpailuista, neuvotteluista tai peleistä, joita jatkuvasti käydään eri ryhmien välisten voimasuhteiden jännittämällä kentillä tai areenoilla. Sosiaalinen syrjäytyminen on kaikkea muuta kuin yksisuuntainen prosessi, jonka kohteena ovat ihmiset muodostaisivat homogeenisen ryhmän. Päinvastoin. Kyse on monin tavoin vaihtelevista tilanteista ja tapahtumista, joiden yhteisenä piirteenä on niissä elävien ihmisten toimintavaihtoehtojen vähäisyys, tulevaisuuden epävarmuus ja sosiaalinen haavoittuvuus (Hänninen, Karjalainen, Lehtelä, 2007: 6.)

Eriarvoisuus loukkaa ihmisarvoa; se vie ihmisiltä mahdollisuuden kehittää tasavertaisesti kykyjään. Se aiheuttaa ennenaikaisia kuolemia, sairauksia, nöyryytyksiä, joutumista alistetuksi, syrjintää, köyhyyttä, avuttomuutta, stressiä, turvattomuutta, ahdistusta, itseluottamuksen puutetta ja arvottomuuden tunnetta, ja lisäksi se rajoittaa edellytyksiä koulutautua, viettää tavallista sosiaalista elämää ja tarttua elämän tarjoamiin tilaisuuksiin ja mahdollisuuksiin. Eriarvoisuudessa ei siis ole kyse pelkästään lompakon paksuudesta. Se on yhteiskunnallinen ja kulttuurinen ilmiö, joka rajoittaa (meistä useimpien) mahdollisuuksia toimia ihmisenä. Se heikentää terveyttä, itsekunnioitusta, itsetuntemusta ja voimavaroja osallistua aktiivisesti maailman menoon (Thernborn, 2014: 7.)

Kuten tässä edellä mainituista lähteistä voidaan nähdä, syrjäytyminen ja päihdeongelma pitää sisällään hyvin monipuolisia ja monisyisiä ongelmia, joiden ratkomiseen tarvitaan innovatiivista työtettä ja halua kokeilla uusia ratkaisuja. Kaikki sellainen tieto, josta asiakas hyötyy täytyy kaivaa hänen hyväkseen. Yhteistyöllä ja halulla kuunnella asiakasta itseään on tärkeä merkitys myös tämänhetkistä Sote-uudistusta ajatellen. Hyviä käytäntöjä ei ole koskaan liikaa.

6 Elämänhallinta

Elämänhallinnalla tarkoitetaan stressitilanteiden ja erityisesti niistä tulkittujen, uhkaavien ja vahingollisten kokemusten arviointia ja käsittelyä niin, että niiden aiheuttama ahdistuneisuus lievittyisi. Folkmanin ja Lazaruksen mukaan (1988a) ihminen pitää tapahtumaa tai asiaa stressaavana silloin, kun hän arvioi sen olevan haitallista omalle hyvinvoinnilleen. Hallinnassa yritetään muuttaa olosuhteita tai niiden kokemuksellista tulkintaa siten, että ne olisivat itselle suotuisampia. Sen jälkeen, kun tilanne tai asia on havaittu itselle haitalliseksi, ihminen arvioi sen mahdollisen vaaran itselleen ja mukautuu käyttäytymismalliin, jonka avulla hän yrittää vähentää tätä haittaa. Selviytymiskeinot voivat olla mukautumista edistäviä, kuten ongelmien ratkaisemista, tai muiden tuen hankkimista. Ne voivat olla myös mukautumista ehkäiseviä kuten passiivista toivomista asiantilan muutoksesta, omaan itseen kohdistunutta syyttelyä tai sosiaalisten kontaktien välttelyä. Lukuisissa eri yhteyksissä Lazaruksen stressiteoreettista suuntausta on pidetty merkittävänä, joskin vaikeasti tutkittavana (Vingerhoets ja Marcelissen 1988). On myös viitattu

siihen, että se on liian ympäristö- ja tilannesidonnainen eikä ota tarpeeksi huomioon ihmisen melko pysyviä persoonallisuuspiirteitä (Moos 1992 teoksessa Raitasalo, 1995: 33.)

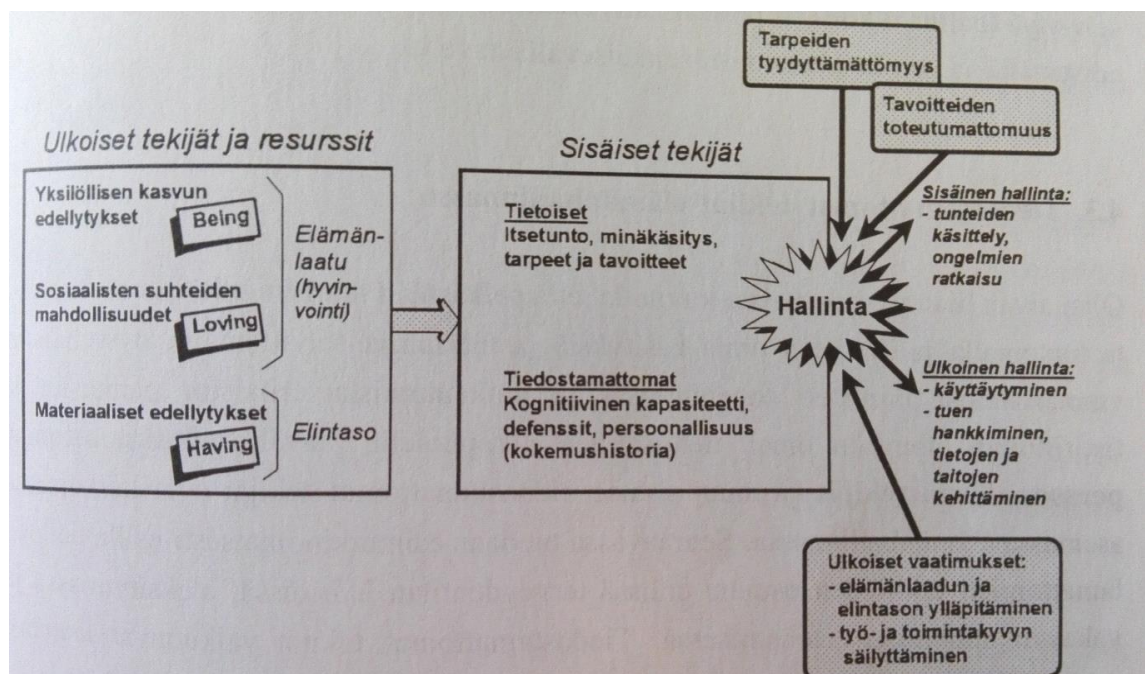
Ihmisen perusolemukseen kuuluu pyrkimys löytää ja säilyttää eheä minäkokemus. Minäkuva syntyy yksilöllisissä, kulttuurisista ja sosiaalisista tekijöistä. Se syntyy ja kehittyy sekä sosiaalisessa vuorovaikutuksessa että yksilön omissa sisäisissä, psyykkisissä prosesseissa. Yksilöllisiä tekijöitä ovat tajunnallisten ja henkisten toimintojen lisäksi muiden muassa keho ja yksilön suhde siihen. Sisäinen pyrkimys eheään, koko psyyken ja olemassaolon kattavaan minäkokemukseen tekee yksilöstä subjektin. Syntynyt minuus toimii merkitysten lähteenä ja kokemuksen tulkintakehyksenä. Sen myötä tulee siis käsitys itsestä ja elämän ymmärrettävyydestä, mielekkyydestä ja hallittavuudesta. Viimeksi mainittua on tarkasteltu koherenssikäsityksenä. Sen kautta tarkastellaan niitä edellytyksiä, joiden varassa yksilö kykenee toimimaan ja käsittelemään erilaisia stressi-, paine- ja ongelmatekijöinä. Identiteetti korostaa käsitteenä sitä puolta minuudesta, joka ilmenee erilaisissa ryhmäjäsenyyksissä ja sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Joskus käsitettä tarkennetaan puhumalla sosiaalisesta identiteetistä. Se voidaan määrittää minäkokemuksen rajapinnoilla suhteessa ympäristöön. Se ei ole siis suoraan rinnasteinen sosiologiselle roolin tai psykologiselle minuuden tai minäkuvan käsitteelle, vaikka niillä on yhtymäkohtia. Identiteetin vaikutus on roolia vahvempi, koska identiteetti toimii merkitysten lähteenä ja rooli organisoii toimintaa (Ruuskanen, 2002: 77.)

Tavaton määrä oikean ja hyvän elämän kysymyksiä on muuttunut arkipäiväisiksi, kaupalliseksi ja teknisiksi. Valtiollisena politiikkana ajateltuna taas julkistalouden supistamis-pakon myötä on käynyt selväksi, että yhteiskuntapolitiikka ei voi olla rahan ja palveluiden jakamista vaan elämänpolitiikkaa, edellytyksien luomista hyvälle elämälle... Se, että elämänpolitiikka on muuttunut tärkeäksi, kytkeytyy yksilö- ja yhteisösidosten uudelleen muo-toutumiseen ja markkinaperiaatteen läpäisevyyteen yhteiskuntaelämän eri alueilla. Yhteisösidoksen heikentyminen viittaa siihen, että yksilö on entistä paljaammin yhteiskuntaa vastassa, yksilön sosiaalinen, kulttuurinen, fyysinen ja elämäntaloudellinen liikkumapiiri jä-sentyy aivan toisella tavalla kuin 50 vuotta sitten. Traditio, suku, perhe, naapurusto tai työ eivät kiinnitä yksilöä samaan paikkaan samalla tavalla kuin ennen. Eivät nämä siteet kuitenkaan minnekään katoa, mutta niiden toiminnan logiikka muuttuu (Roos -- Hoikkala, 1998: 9-10.)

Itsenäisen elämän vahvistumisen ja elämänlaadun parantumisen edellytys on se, että asiakkaan toimintakyky kohenee ja hänestä itsestään tulee aktiivinen toimija omassa elämässään. Palvelujärjestelmässä asiakas nähdään valitettavan usein pelkkänä passiivisena toiminnan kohteena. Mitä enemmän asiakas saa olla vaikuttamassa siihen, millaista tukea hänelle tarjotaan, sitä motivoituneempi ja sitoutuneempi hän on saamaansa tukeen. Palveluohjauksen avulla asiakas saa äänensä kuuluviin häntä koskevia päätöksiä tehtäessä (Lindström -- Kumlander, 2015: 64.)

Elämänhallinta tarkoittaa sitä, miten pystyy hallitsemaan omaa elämäänsä. Se on osa positiivista ajattelua. Elämänhallinta tulee esille erityisesti kriisitilanteissa, sillä ihmisillä on erilaisia psyykkisiä, sosiaalisia ja fyysisiä keinoja selviytyä kriiseistä. Hyvän itseluottamuksen ja arvostuksen omaava ihminen on todennäköisesti muita valmiimpi kokeilemaan uusia toimintamalleja ja tekemään rohkeita ratkaisuja kriiseissä ja yleensäkin uusissa elämäntilanteissa. Positiivisesti ajatteleva ihminen pyrkii toteuttamaan omaa produktionaalista olemustaan ajattelun, emootioiden, havaintojen, mielihaluja, arvojen, elämysten, tietoisuuden ja uskomusten avulla (Rouvinen-Kemppinen & Kemppinen, 1998: 38.)

Kuva 2. Sisäistä ja ulkoista elämänhallintaa ohjaavat tekijät

Kuvassa havainnollistetaan sisäisten tekijöiden ja ulkoisten tekijöiden eroja (teoksessa Allardt, 1987.)

Elämänhallintamallissa pidetään tärkeänä sitä, että ihmisellä (väestöryhmällä) voi samanaikaisesti esiintyä sekä sisäisiä paineita että ulkoisia vaatimuksia. Näiden eri tekijöiden huomioon ottaminen on tarpeen, kun pyritään arvioimaan ihmisten kykyä selviytyä (hallita ulkoisesti ja sisäisesti) erilaisista ristiriitatilanteista hyvinvointiaan edistävällä ja sen heikkenemistä ehkäisevällä tavalla (Raitasalo, 1995: 62.)

6.1 Sisäinen elämänhallinta

Sisäisellä elämänhallinnalla tarkoitetaan tapahtumasarjaa, joka pyrkii tunteiden, havaintotoimintojen ja mielikuvien avulla käsittelemään tapahtuneiden vaurioiden ja menetysten sekä uhkien ja vaarojen aiheuttamaa ahdistuneisuutta sekä myös haasteellisina koettuja tilanteita. Se tapahtuu mielen sisäisenä emotionaalisenä ja kognitiivisena prosessina (Raitasalo, 1995: 61.) Vaikka ihminen vaikuttaisi ulkoisesti tyyneltä, hänellä voi olla suuria vaikeuksia sisäisessä elämänhallinnassa. Tämä onkin hyvä muistaa kaikissa tilanteissa, joissa pyrimme kartoittamaan ihmisen tarpeita ja mietimme vaikkapa ulkoisesti käyttäytymisessä näkyviä merkkejä. Jotta voimme vaikuttaa sisäiseen elämänhallintaan, tule huomioda ulkoinen elämänhallinta. Toisaalta ulkoiset puitteet voivat olla kunnossa ja sisäinen maailma rikki.

Sisäinen elämänhallinta viittaa ihmisen omaan kykyyn pitää elämänsä palaset kasassa ja järjestyksessä silloinkin, kun elämässä ja sen ehdoissa tapahtuu dramaattisia asioita, joihin ei itse voi vaikuttaa (Juhila, 2014, 61.) Tämä näkyy etenkin erilaisissa kriisitilanteissa tai vaikkapa Mäkelänselällä muuttojen yhteydessä; ihminen ei hallitse lainkaan ulkoisia prosesseja kuten muuttotavaroiden järjestämistä toisesta kiinteistöstä tai vaikkapa tukien hakemista vuokranmaksua varten. Kaikki muuttuvat tilanteet ns. suistavat ihminen raiteiltaan eikä hän tiedä, mihin suuntaan lähteä ja mitä tehdä, vaikka hän arjen toistuvissa tilanteissa osaisi toimia ja huolehtia perustarpeistaan kuten syömisestä, nukkumisesta ja hygieniasta. Toisaalta myös nämä perustarpeet voivat olla puutteellisia, joka entisestään vaikeuttaa elämää kaikilla osa-alueilla.

6.2 Ulkoinen elämänhallinta

Ulkoinen elämänhallinta on välineellistä käyttäytymistä samojen tavoitteiden saavuttamiseksi. Se on toimintaa, jonka myös sosiaalinen ympäristö voi havaita mutta ei välttämättä voi mieltää sen päämääriä (Raitasalo, 1995: 61.)

Ulkoinen elämänhallinta on sitä, että ihminen voi ohjata elämäänsä ja että elämään eivät vaikuta liian monet itsestä riippumattomat tekijät. Ulkoisen elämänhallinnan merkkejä ovat muun muassa turvattu taloudellinen toimeentulo ja asema työmarkkinoilla, perhe, järjestyksessä olevat asumisasiat ja ylipäättään toimiva arki. Asiat näyttävät toisin sanoen ulkoapäin katsottuna olevan hallinnassa (Juhila, 2014: 61.)

6.3 Elämänhallinta, vuorovaikutussuhteet ja valtautuminen

Minäkokemus (self) säätelee keskeisesti ihmisen sosiaalista käyttäytymistä ja elämänhallintaa (vrt.Baker ja Baker 1987; Shane ja Shane 1993). Minäkokemus sisältää käsityksen ympäristön odotuksista sekä myös omista käyttäytymismalleista näihin odotuksiin. Identiteetti ja itsearviointi muodostuvat sosiaalisessa vuorovaikutuksessa saadun roolin ja aseman mukaan. Rakentavat, sosiaaliset vuorovaikutussuhteet lisäävät ihmisen koettua hyvinvointia vahvistamalla identiteettiä ja positiivista itsearviointia (Raitasalo 1995: 42.)

Juhila (2014) käsittelee teoksessaan Sosiaalityöntekijöinä ja asiakkaina valtautumisen käsitettä näin: Valtautuminen, englanniksi empowerment, on se sosiaalityön intervention tapa, joka on keskeisin osallistavan sosiaalityön toteuttamisen väline. Englanninkielinen käsite on saanut monta suomennosta. Käytössä on ainakin voimavaraistuminen, voimaantuminen, valtauttaminen ja valtautuminen. Tässä olen päätenyt käännökseen valtautuminen, sillä valta- sana on sosiaalityön yhteydessä olennainen... Ole Petter Askheim (2003,230) kirjoittaa, että käsitteellä on yhteinen ydin, josta ollaan suhteellisen yksimielisiä:

" valtautumisen (empowerment) käsite itsessään jo kertoo, että siinä on kyse vallan siirtämisestä. Valtaa pitäisi antaa niille, joilla sitä ei ole tai heidän pitäisi se itse ottaa"

ja myös

Robert Adams (1996, 5) painottaa määritelmässään enemmän valtautumisen rakenteellista puolta:

" valtautuminen voidaan määritellä keinoksi, jonka kautta yksilöt, ryhmät ja/tai yhteisöt tulevat kykeneviksi kontrolloimaan omia olosuhteitaan ja saavuttamaan omia päämääriään, ja tätä kautta auttamaan itseään ja muita saavuttamaan parhaan mahdollisen elämänlaadun"

Nämä valtautumisen luonnehdinnat korostavat osallisuuden ja sitä kautta täysivaltaisen kansalaisuuden vahvistumisen tärkeyttä ja viestivät samalla käänteisesti osallisuuden puutteet, oman elämänsä suhteen sivussa olemisen ongelmasta (Juhila, 2014: 120-121.)

Mäkelänkadun työtoiminta on tapa siirtää valtaa palkatuilta työntekijöiltä asukkaille. Asukkaat valitsevat työtehtävänsä- ja työaikansa ja ovat näin omalta osaltaan osa työyhteisöä ja tasa-arvoisia suhteessa auttamisjärjestelmään. Päihde- ja moniongelmaisten parissa työskenteleminen vaatii kykyä asettua asiakkaan asemaan, mutta myös kykyä asettua asiakkaan rinnalle ja samalle viivalle. Asukkaiden ollessa toimivia yhteisöjen jäseniä ja tärkeitä linkkejä heidän roolinsa muuttuu konkreettisen tason lisäksi myös syvemmässä merkityksessä. Tämä vaikuttaa elämänhallintaan nimenomaan valtautumisen kautta. Monet työtoiminnassa mukana olevat ovat olleet aiemmin työelämässä tai toisaalta heiltä voi puuttua työkokemus kokonaan. Kyselyyn osallistuneiden vastauksista tuli ilmi, että moni kokee nykyisen yhteisön turvalliseksi ja merkitykselliseksi omassa elämässään ja työtoiminnan yhteisö on yksi tekijä, jonka vuoksi ihmiset osallistuvat toimintaan. Myös mahdollisuudet opiskeluun ja työelämään ovat olemassa, vaikka niitä ei edellytetä eikä se näy toiminnassa suunnitelmallisuutena. Sopimukset tehdään kirjallisesti, mutta niihin voi käytännössä sitoutua haluamansa ajan. Palkattuna työvalmentajana toimii kokemusasiantuntija ja tämän voi nähdä myös yhtenä elementtinä- kuka on parempi toimimaan esimerkkinä ja konkreettisenä muutoksen mahdollisuutena kuin ihminen, joka on lopettanut päihteidenkäytön ja saanut elämän hallintaan?

Ihmiset, jotka elävät samankaltaisessa marginaalisuuden paikassa, jakavat usein elämäntilanteisiinsa ja ongelmiinsa liittyviä kokemuksia. Nämä kokemukset ja niihin liittyvä toinen tieto tekevät heistä vertaisia. Vertaisuus synnyttää ihmisten välille keskinäistä yhteydenpitoa spontaanisti, mutta toisinaan sitä pyritään aktivoimaan ammattilaisten avus-

tuksella. Viimeisten kymmenen vuoden aikana vertaisuuteen perustuva toiminta on vahvistunut sosiaali- ja terveysalalla. Sitä tarvitaan, sillä erilaiset vertaisryhmät toimivat ihmisten selviytymistä tukevinä ja ongelmia lievittävinä tai ratkaisevinä voimavaroina. (Nylund 1996,194;2005,195) Ne voivat toisin sanoen tuottaa sosiaalista pääomaa jäsenilleen (Juhila, 2014: 130.)

7 Tutkimus

Esitin suullisesti tiedustelun mahdollisesta opinnäytetyön aiheesta ja tarpeesta Sininauha Oy:n Mäkelänkadun palvelupäällikölle. Alkuajatuksena oli kohdentaa tutkimusta työtoimintaan ja kokemusasiantuntijuuteen, mutta se tarkentui matkalla työtoimintaan ja nimenomaan asukkaiden näkemykseen sen mahdollisista vaikutuksista elämänhallintaan. Tutkimuskysymyksen ja viitekehyksen tarkennuttua ryhdyin koostamaan teoreettista aineistoa, tämän jälkeen tarkensimme vielä kysymyksenasettelua liittyen yksilöhaastatteluiden haastattelukysymyksiin. Tutkimusluvasta sain vahvistuksen s.postiin.

Tutkimus suoritettiin Mäkelänkadun yksikössä työtoimintaan osallistuville kohdennetulla yksilöhaastattelulla (Liite1). Haastattelukysymykset laadun yhdessä Mäkelänkadun ja Sininauha Oy:n kehittämispäällikön, Ruusulankadun kehittämispäällikön, Mäkelänkadun palvelupäällikön ja työvalmentajan palautteen perusteella. Tutkimukseen liittyen laadin kutsun kaikille työvalmennuksessa mukana oleville ja työvalmentaja avusti haastateltavien löytymisessä. Sovittuja haastatteluja oli 7kpl, joista kaksi peruuntui. Konktaktoin haastateltavia kirjallisella kutsulla, puhelimitse ja tekstiviesteillä. Kahden haastattelun ajankohta muuttui haastateltavan toiveesta. Haastattelut toteutin iltaisin ja viikonloppuisin Mäkelänkadulla ja ne kestivät 12-25 minuuttia/ kpl. Tutkimukseen liittyen laadin kutsun kaikille työvalmennuksessa mukana oleville ja työvalmentaja avusti haastateltavien löytymisessä. Sovittuja haastatteluja oli 7kpl, joista kaksi peruuntui. Haastatteluista neljä oli asukkailta liittyen elämänhallintaan ja yksi työvalmentajalta liittyen työvalmennuksen periaatteisiin.

Aloitettuani haastatteluiden tekemiset työvalmentaja oli minuun yhteydessä ja haastattelin myös häntä työvalmennukseen ja kokemuksellisuuteen perustuvaan osaamiseen liittyen. Koska työvalmentajan palkkauksessa yhtenä kriteerinä on ollut oma kokemus asunnottomuudesta ja päihdeongelmasta, on se hyvä tuoda tässä esille.

Litteroin jokaisen haastattelun sen äänittämisen jälkeen. Yhteensä litteroitua tekstiä tuli 16 sivua. Tämän jälkeen lajittelin vastaukset ensin kysymyksen mukaan eri ryhmiin,

mutta totesin pian, että eri vastauksissa saattoi olla samalla vastaus useampaan kysymykseen, joten siirryin järjestelmään vastaukset kolmeen ryhmään: ensimmäisessä tausta siitä, kuinka on ohjautunut Pessiin ja miksi on jäänyt asunnottomaksi, toisena päihdetausta ja kolmanneksi kokemus työtoiminnan vaikutuksesta elämänhallintaan. Käytin tässä teemoittelussa post-it lappuja ja tein vastauksiin myös niin sanotun tärkeysjärjestyksen alleviivauskynillä. Tärkeysjärjestyksellä tarkoitan tässä yhteydessä sitä, mihin teemaan vastaus sopi selkeimmin, mihin toiseksi selkeimmin ja mihin kolmanneksi selkeimmin. Teemat siirsin vielä tekstinkäsittelyohjelmaan, jotta sain kokonaisuuden hahmotettua ja luokiteltua asukkaiden vastaukset vielä selkeisiin ryhmiin. Tämä tuotti jonkin verran haasteita, sillä monessa vastauksessa vastaus saattoi liittyä useampaankin teemaan. Jäsensin ne kuitenkin mielestäni loogisesti ja käytin tarpeen mukaan vielä äänitteitä, jos en ollut aivan varma, mitä haastateltava oli tarkoittanut. Ryhmittelyn jälkeen siirryin keräämään lainauksia, joissa tulee asukkaan mielipide hyvin esille tukemaan työni tarkoitusta eli löytämään sitä tietoa, miten ihmiset kokevat työtoiminnan vaikuttavan elämänhallintaan.

7.1 Tutkimuskysymys

Yksilöhaastatteluiden kysymysten avulla pyrin saamaan vastauksen siihen, miten työtoimintaan osallistuvat asukkaat kokevat työtoiminnassa mukana olemisen vaikuttavan heidän elämänhallintaansa. Kysymysten avulla on tarkoitus nostaa esille tietoa siitä, millaisia omia näkemyksiä ja kokemuksia asukkaat itse näkevät työtoiminnalla olevan omaan elämänhallintaansa. Elämänhallinta käsitteenä on hyvin laaja ja aina myös subjektiivinen näkemys omasta tilanteesta. Työtoiminnan kehittämisessä tärkeää tietoa on nimenomaan työtoimintaan osallistuvien omat ajatukset toiminnan vaikutuksista elämänhallintaan, sillä elämänhallinta on yksi niitä kantavia voimia, joka mahdollistaa asukkaiden kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin.

7.2 Tutkimusmenetelmä

Tutkimus on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Tämän tutkimuksen perusajatuksena on avata asukkaiden omaa kokemusta tutkittavasta aiheesta. Tähän kerätty aineisto ei olisi syntynyt tällaisenaan ilman tutkimusta eli tietoa on kerätty tätä tutkimusta varten eikä sitä ole sellaisenaan tarkoitettu säilytettäväksi. Asukkaiden vastaukset eivät myöskään vaikuta mitenkään heidän asumiseensa tai työtoiminnassa mukana olemiseensa.

7.3 Kohderyhmän kuvaus

Lopullisiin yksilöhaastatteluihin saapui neljä henkilöä asukkaista ja viides haastateltava oli työvalmentaja. Tutkimusryhmään osallistui vain miehiä, ikähaarukka 29v-362v. Kolme haastatelluista asukkaista oli kantasuomalaisia päihdeongelmaisia ja yksi maahanmuuttajataustainen päihdeongelmainen. Jokaisella oli suoritettu peruskoulu ja osalla oli ammatillinen tutkinto. Kaikilla oli työhistoriaa. Kaikki olivat asuneet Mäkeläkadulla vähintään vuoden ja kaikki olivat ohjautuneet asumisyksikköön Helsingin kaupungin Asumisen Tuen kautta (ASTU).

Asukkailla on erilaisia reittejä asunnottomuuteen. Monen kohdalla syynä ovat eritasoiset päihdeongelmat, vankilasta vapautuminen, moniongelmaisuus ja yhdistävänä tekijänä elämänhallinnalliset ongelmat, jotka lopulta ovat johtaneet asunnottomuuteen. Nuorten kohdalla juhliminen ja häiriön aiheuttaminen voi johtaa asunnon irtisanomiseen:

"asuin ennen Helsingin kaupungin vuokra-asunnossa. Olin vähä levoton nuori biletin ja toin kavereita jotka halusi bilettää mun asunnossa ja eivät välittänyt musta. Olin nuori ja tyhmä, tyhmä ja tota periaattees, olin tehny mun kodista bilepaikan muille ihmisille, enkä tajunnut, että sillä on seurauksia. Häätö, en usko et naapurit katto hyvällä sitä, kun paljon nuoria ja bilettää"

Päihdeongelma johtaa monen kohdalla kierteseen, jossa ei enää hallitse itseään ja asioita alkaa ns. vain tapahtua eikä itsekään osaa selittää omaa toimintaansa:

"ja tota millä perusteella mä ohjauduin tähän ohjelmaan, ni oli varmaan se, että mä olin holtiton rahan kanssa ja niinpäin pois. Koska, tota mä sain kaupungin asunnon ja se et mä join välillä vähän itteni, mä sain hyvii sieppejä. Esimerkiks sellasii et mä heitin seitsemänneestä kerroksesta hellan hellan alas vaan ihan sen takii et siinä ei ollu ruokaa"

Myös parisuhteen päättyminen ja tätä kautta asunnottomaksi jääminen on suistanut elämänhallinnan raiteiltaan:

"no joo ja itse asiassa asuin siinä 1,5v. yhen muijan kanssa siinä ja sitte siit hiet-suun ja sitä kautta tänne"

7.4 Aineiston analyysi

Elämänhallinnan arvioiminen on vastausten pohjalta sekä haastavaa, että mielenkiintoista ja monet vastauksista ovat hyvin tulkinnanvaraisia, kun niitä katsoo tekstimuodossa. Analysoimiseen ja tulosten kautta tehtyihin johtopäätöksiin tulee väistämättä huomioitua myös haastattelutilanteissa syntynyt tunnelma keskusteltavista aiheista. Havaitsin litterointeja tehdessäni, että haastattelutilanteissa käytän itse hyvin monessa kohdassa vahvistamista eli toistin vaistomaisesti haastateltavien lauseita todentaakseni asiaa ja luodakseni sitä kautta myös ymmärrystä tilanteisiin.

Laadullisessa tutkimuksessa aineiston rajausta tapahtuu teoreettista kattavuutta silmälläpitäen. Kysymys on tapauskohtaisesta analyysistä. Tapauskohtaisessa analyysissä ei ajatella tilastollisin kriteerein. Kriteerinä käytetään tietyn aineiston - ihmisten, organisaation- teoreettista kiinnostavuutta valitun tutkimusongelman ratkaisussa. Teoreettisen edustavuuden perusidea on nähdä tutkittu tapaus esimerkkinä yleisestä. Tällöin on tärkeätä, että aineiston keruuta ohjaa jäsentynyt teoreettinen viitekehys (Eskola -- Suoranta, 1998: 65.)

Ensimmäinen lähestyminen aineistoon kulkee useimmiten tematisoinnin kautta... Aineistosta voi nostaa esille tutkimusongelmaa valaisevia teemoja. Näin on mahdollista vertailla tiettyjen teemojen esiintymistä ja ilmenemistä aineistossa. Aineistosta voidaan poimia sen sisältämät keskeiset aiheet ja siten esittää se kokoelmana erilaisia kysymyksenasetteluja (Eskola -- Suoranta, 1998: 176.)

8 Tulokset

Opinnäytetyön tulokset näyttävät, että työtoiminta koetaan asukkaiden parissa merkitykselliseksi heidän elämänhallinnalleen. Asukkaiden mukaan se vaikuttaa päihteiden käyttöön hillitsevästi, sillä työaamuun on mukavampi nousta paremmassa kunnossa. Myös päivän aikana käytettyjen päihteiden määrä on vähäisempää kuin niinä päivinä, jolloin ei ole sovittua työvuoroa. Sosiaaliset kontaktit koetaan tärkeiksi- työtoimintaan osallistuvat muodostavat yhteisön, johon kuulumisen koetaan positiivisena. Muiden opastaminen vahvistaa sisäistä elämänhallintaa, autettu muuttuu auttajaksi ja rooli objektista muuttuu tekijäksi subjektiksi. Tasavertaisuuden ja tasapuolisuuden kokemus töiden jakamisesta

lisää oikeudenmukaisuuden tunnetta ja korjaa toimintaa myös asukkaan itsensä kohdalta vahvistaen ajatusta siitä, että muut ovat hyviä, minäkin voin olla hyvä. Positiivinen kannustus ja toisten auttaminen vahvistavat tunnetta hyväksynnästä ja eteenpäin pyrkiminen esimerkiksi uuden oppimisen halu tuottaa uskoa siihen, että voi oppia uutta. Elämän sisällöllinen merkitys kasvaa onnistumisten myötä- myös mahdollisuus perua työvuoro ilman paineita tai sanktioita auttaa asioiden hoitamisessa, esimerkiksi ulkoiseen elämänhallintaan liittyen oman kodin siisteys, asunnon säilyttäminen ja virastoasioiden hoito.

Kuten aiemmin tuli ilmi, monella Mäkelänskadun asukkaalla ja työtoiminnassa mukana olevalla päihdeongelma, rikollisuus ja tätä kautta yhteiskunnasta syrjäytyminen on alkanut jo nuorella iällä. Tämän vuoksi arkielämässä tarvittavat elämänhallinnalliset taidot ovat puutteellisia. Esimerkiksi kotiavaimista huolehtiminen on monelle haastavaa. Elämänhallintaan vaikuttaa myös kokemus mielekkästä arjesta.

Nuorena huumekierteeseen joutuneella ei ole valmista perustaa huumeettomalle elämälle. Käytön alkaessa minäkuva, identiteetti on ollut vasta muovautumassa, eikä normaaleja yhteiskunnassa selviytymiseen tarvittavia käytännön taitojakaan ole ehditty hankkia. On opittava kohtaamaan elämä ilman päihteiden antamaa hetkellistä turvaa. Käyttäjä saattaa joutua käymään aikuisena läpi identiteettikriisit, joista muut ovat selviytyneet jo murrosiässä. Usein käyttäjän koulunkäynti on jäänyt enemmän tai vähemmän kesken, eikä työpaikkaa ole koskaan ollutkaan. Hän joutuu luomaan itselleen tulevaisuuden päämäärät ja löytämään virikkeitä huumeettomasta elämästä. Elämä saattaa tuntua tylsältä, jos aiemmin on ryöstellyt pankkeja tai luullut ainehuuruissa näkevänsä Jumalan. Toisaalta jatkuvaan päihteidenkäyttöön tottuneelle selvin päin elämisessä on oma jännityksensä! Joka tapauksessa paluu todellisuuteen on vaikeaa. Todellinen elämä on saatava mielekkääksi (Dahl -- Hirschovits, 2002: 219.)

Päihdeongelmaan ja elämänhallinnan ongelmiin liittyy puutteellisten taitojen lisäksi myös häpeää, syyllisyyttä, pettymyksiä ja yksinäisyyttä. Moni työtoimintaan osallistuva toi vastauksissaan esille sosiaalisen ympäristön vaikutukset eli muiden ihmisten läsnäolon tärkeäksi. Sen sijaan, että ihminen valitsee päihteet ja niiden avulla tunteiden turruttamisen, voidaan valita myös muiden ihmisten seura tavalla, joka liittää ihmiset yhteen tekemisen kautta. Yhdessä remontoiminen, siivoaminen, päivystäminen, muiden auttaminen tuntuu hyvältä, tuntuu hyvältä olla tarpeellinen ja kuulua joukkoon. Kun sitä toistetaan päivästä

toiseen, päihteiden antama mielihyvän tunne voi haalistua ja menettää asemansa ensisijaisena toimintona.

Vastausten mukaan erilaiselle opastamiselle ja neuvonnalle on tarvetta. Voidaan siis päätellä, että työvalmentajan resurssia ja neuvomista sekä tarvitaan, mutta se ei ehkä sellaisenaan näy ihmisille. Haastatteluiden perusteella asukkailla on tarve tulla kuulluksi ja kertoa kokemuksiaan ja näkemyksiään yhteisen asian, eli työtoiminnan kehittämiseksi. Työtoiminnan kehittämiseksi voisi myös ja ajatella jo pidempään toiminnassa mukana olleiden osaamisen hyödyntämisen ja tästä maksettavan korvauksen liittämiseksi yhdeksi työtehtäväksi muiden joukkoon. Tämä tuli ilmi vastauksista eli vastausten perusteella asukkaat kokevat, että pidempään työtä tehnyt henkilö voi toimia uusille tulijoille perehdyttäjänä.

8.1 Asukkaiden kokemuksia työtoiminnasta

Lääketiede on selvittänyt vasta melko hiljattain, että stressillä, sosiaalisilla hierarkioilla ja ulkoisten vaatimusten yhdistymisellä oman työn tai elämän hallinnan puutteeseen on vakavia, jopa kuolettavia psykososiaalisia vaikutuksia. Toistaiseksi tieto ei ole juuri levinnyt sosiaalilääketieteen ulkopuolelle. Tavallisten ihmisten eriarvoisuutta lisää puutteellisen terveystiedon ohella valinnanvaran puute. Moni ei voi valita hyvän ja terveellisen työn ja huonon ja vaarallisen työn väliltä, vaan valinta on tehtävä huonon työn tai työttömyyden välillä. Näistä kahdesta työttömyys on terveydelle vielä vaarallisempi vaihtoehto (Thernborn, 2014: 156.)

Työtoimintaan osallistuminen koetaan tärkeäksi ja sovitut työt halutaan hoitaa vastuullisesti. Jotkin työtehtävät, kuten ympäristötyö herättävät asukkaissa kysymyksiä työturvallisuudesta ja riittävästä osaamisesta, kuten tässä asukas kuvaa käytettyjen huumeruiskujen keräämisen ympäristötyössä:

"se värkkijuttu, tiedän et pitää kerätä ja näin. Mut mun mielestä, jotkut asukkaat ei oo nii tarkkoi ja näin et kun on aamu ja me jutellaan ja näin ni et ei oo välttämättä niin tarkkoja. Koska niit värkkei löytyy iha yllättävistä paikoista"

Osallistumisen vapaus ja mahdollisuus olla tulematta vuoroon ja siitä vapaaehtoisesti ilmoittaminen poistaa epäonnistumisen tunnetta:

"no varmaan sen koko ajan mitä oon asunu tässä ni enemmän ja vähemmän, no vähän voimien mukaan ja kunnon mukaan"

"nii ja vaik sanoiskin et voi hoitaa ni sit jos ei voi hoitaa ni voi sanoo Samille et nyt ei pysty"

"pakkohan se on, eikä mul kankkunehan ei rajota, mut jos siit tehään semmosta, et se on pakko ni ei"

Työtehtäviä on jokaiselle halukkaalle kaikkina arkipäivinä ja tehtäviä voi itse valita työvalmentajan opastuksella. Tasapuolisuuden koetaan olevan tärkeässä roolissa, ns. helpompia tehtäviä ja vaikeampia tehtäviä jaetaan kaikille ja ns. urakkapalkkatöitäkin jaetaan jokaiselle vuorollaan:

"no mähän oon siis tehny laidast laitaan, et mähän teen et mitä vaa kaikki käy"

Työtoiminta on toimintana asukkaiden mielestä avointa ja läpinäkyvää. Työn koordinoiminen näkyy osallistumisen helppoutena ja aikataulut niin töiden aloittamisen suhteen kuin palkan maksun suhteen on kaikilla tiedossa. Kysymykseen siitä, millä tavalla työtoimintaa voisi kehittää moni vastasi hämmentyneenä ja oli sitä mieltä, että siinä ei ole erikoisempia kehittämistarpeita järjestämisen suhteen:

"nii ei se voi oikee muuta ku pyörii hyvin"

Työtoimintaan osallistutaan halusta tehdä jotain järkevää päivittäin tai kokemuksena siitä, että kun on itse tullut autetuksi, haluaa antaa jotain takaisin:

"no se on lähinnä ajankuluks, emmä nyt minkä muun takii sitä voi tehdä ei siinä palkoille pääse"

Oman vuokra-asunnon vähemmän tuetusta päihteettömästä yksiköstä haastatteluiden aikana saanut nuori mies kommentoi työtoimintaan osallistumistaan siitä lähtökohdasta, että häntä on autettu saamaan elämää raiteilleen ja hän haluaa tehdä asioita auttaakseen muita:

"yritän sillä lailla olla mukana, niinku sanoin, haluun auttaa silleen, antaa takasin just tossa ympäristötyössä silleen. Se ympäristötyö, et voi auttaa takas, tai mä nään niin, et voi auttaa takas jos mä oon nyt saamassa asuntoa kuukauden päästä se on Sininauhan ansiota, voin antaa takas "

Pitkän työhistorian omaava henkilö kokee työn vaikuttavan hänen päiväänsä näin:

"ei se mitää tää on iha hyvä jobi sillällailla hyvä jobi et on tää parempi homma ku makaa sohvan pohjalla ja räki kattoon. Oma mielenrauha on se niinku kaikkein suurin"

Työvalmentajan roolista:

"no siitä pitää pomoporukalle nostaa hattuu ja iso kiitos et ne ei seiso ruoskan kanssa tossa niskan takana ja luottaa meidän tekemisiin"

Valtauttamisen näkökulmasta esiin nousee työtoimintaan osallistuvan asukkaan näkökulma omista mahdollisuuksista vaikuttaa työn sisältöihin ja aikatauluihin:

"et ei meitä tarvii, ei millä tavalla painosteta ja hötkytä ja noin ni sitte että oman mielipiteen saa sanoo ja sitä kuunnellaan"

Vaihtoehtoinen tekeminen päihteiden tilalle näkyy konkreettisesti valinnan mahdollisuuksissa. Työtoimintaan osallistuakseen tulee olla työkyntoinen, mitään absoluuttisia rajoja ei ole luotu:

"no mielummi tätä ku tota nii perseauki istuu tuol puistossa kaljan kanssa ja tehdään velkaa ja näin. Joo on se niin et täs nyt ollaan joka tapauksessa (asumisyksikössä) ni suunnilleen selvinpäin ja jos nyt pari bissee otetaan ni se ei kuulu kellekään ja jos se jotain haittaa ni me voidaan lopettaakin"

Työtoiminnasta maksettava korvaus nähdään sekä riittävänä että kohtuuttoman pienenä. Pitkään remonttityötä ammatikseen tehnyt asukas esittää kehittämisideana, että ammattitaitoa vaativista töistä maksettaisiin parempaa korvausta:

"No sen mukaan mitä on tiennannuki, no se nyt oli sillee, parempi palkka pitäis ehdottomasti. Et pitäis ihmisten ajatella vähä sitä et millasta hommaa täs tehdään, se et tää on iha täysveristä ammattihommaa et me tehään kaks euroo tunti ni se vituttaa"

Osallistumisen motiivina ei kuitenkaan kenelläkään haastatelluista ollut vain raha, vaikka sekin voi toimia motiivina yhtä hyvin kuin mikä tahansa muukin syy:

"ollaa tota noin nii ainaki sillee tyytyväisii, ihan hyvä et on puuhaa mitä saadaa mitä on saatu tehdä"

Kehittämisehdotuksena haastateltava pohti nuorten, kouluttamattomien ja vailla työhistoriaa olevien asukkaiden tulemistä mukaan työtoimintaan remontoimaan ja mahdollisuuksia oppia työtoiminnan kautta ammattiin ja ehdotukseksi nousi kurssittaminen, jossa opastettaisiin kädestä pitäen perustaidot vaikkapa remonttitoihin ja tämän jälkeen voisi osallistua työtoimintaan:

"ni siel sais ainakin sit sen kädestä pitäen opin noi lyhkäset kurssit ja näin sillä lailla perseestä, et ei ne tee ammatti-ihmistä siel saat sen perehdytyksen et sit pallo on sulla"

Edellytyksenä osallistumiselle ei ole täysi päihteettömyys, mutta työkyntoinen täytyy olla ja halukas tekemään ohjeiden mukaan. Tässä haastateltava pohtii muiden opastamisesta työtoiminnassa ja miten on itse nuorena saanut oppia muilta:

"No se ensinnäkin se et ei tuu jurrissa eikä huumeissa hilluu tohon et mä en kato hetkeäkään. Ja sit tota nii täytyy olla sellanen kaveri joka et ku ystävällisesti kertoo ja neuvoo ni kuuntelee ja tekee sit sen mukaan ei se sen kummempaa oo"

8.2 Asukkaiden kokemuksia työtoiminnan vaikutuksista elämänhallintaan

Selvitin haastateltavien kokemuksia työtoiminnan vaikutuksesta elämänhallintaan sekä kysymyksillä aikaisemmasta elämästä ja millaisia tapahtumia heillä on ollut ennen muuttamista Mäkelänkadun yksikköön ja miten he näkevät elämänsä tänä päivänä ja miten he näkevät työtoimintaan osallistumisen vaikuttaneen elämänhallintaan. Asunnottomuus on monen kohdalla ollut seuraus muista elämänhallinnan ongelmista, kuten päihteistä, sairaudesta tai osaamattomuudesta hallinnoida omaa asumistaan, terveyttään ja elämänsä:

"mut sekin on sit tota jonkun näköstä ongelmaa jouduin pihalle, koska mä sanoin et en mä mitään maksa et mulle ollu sokerit kohdillaan. Et mul on kakkostyyppin diabetes ja sokerit nykyään kondiksessa et kyl mä ihan näin niinku nään"

Parisuhteet ja niiden päättyminen nähdään syynä asunnottomuuteen:

"Hyvin pitkä sillon oli näin työhistoriakin sit joskus oli vähän paremmin mut sit yleensä te naiset ootte mokannu mun urankin mut kyl mä voin sanoo et kyl mä voin kattoo peiliinkin"

Kaiken kaikkiaan elämänhallinnassa on kyse siitä, että elämisen kannalta välttämättömät asiat ovat järjestyksessä ja että ihmiset kokevat elämänsä olevan omassa hallinnassaan (Juhila, 2014: 61.)

8.3 Vaikutukset ulkoiseen elämänhallintaan

Ulkoinen elämänhallinta on jotain, joka näkyy ulospäin, kuten vaikka asumisen onnistuminen yksikössä. Asukkaalle tarjotaan aina lähtökohtaisesti koti, jossa elää omaa elämäänsä eikä asumiselle ole olemassa määräaika. Asumisen onnistumisesta päivittäin työtoimintaan osallistuva henkilö sanoo näin:

"mul tulee tänä vuonna kesällä tai itse asiassa syksyllä ni neljä vuotta mä oon asunu täällä"

Oman kodin kunnossapitoon on vaikutusta, sillä työtoiminnassa oppii siivoamiseen ja asunnon kunnossapitoon liittyviä taitoja:

"Mä luulen et tota tota omasta kodista huolehtiminen et sillee ku joutuu tekee näit siivoushommi et sillee oppii huolehtii siit omasta kodista"

Taloudelliseen tilanteeseen ja tekemisen löytymiseen voi vaikuttaa työtoimintaan osallistumalla. Tämä näkyy ulkoisena elämänhallintana niin, että ihminen käyttäytyy ja toimii arjessaan halliten omaa talouttaan työskentelemällä:

"emmä tiä, onhan se ny, saahan jonku hillokkeen, emmä tiä, onhan jotain tekemistä"

8.4 Vaikutukset sisäiseen elämänhallintaan

Vaikka monella haastatellulla oli työhistoriaa, oli työsuhteissa monesti ollut niin sanotusti "vilunkia", on tehty "pimeitä töitä" ja nostettu samaan aikaan työttömyyspäivärahaa. Rehellinen työskentely työtoiminnassa ja suoraselkäisyys liittyy ihmisen omaan käsitykseen itsestään positiivisena toimijana ja myös tarvittaessa kontrollina:

"ennenku mä oon edes tänne päätyny ni tota työvalmennuksen piiriin ja silleen, mehän saadaan olla ihan rauhassa. Et pitäähän täs jotakin tehä fiksusti et ei mee enää mikää bulshit läpi. Et se huomaa mitä mä duunaan"

Arjen toimintaan liittyen kysyin nukkumiseen, syömiseen, taloudenhallintaan ja asunnon kuntoon liittyviä asioita. Omasta hyvinvoinnista huolehtimisen voi ajatella liittyvän sisäiseen elämänhallintaan:

"arkirytmii, nukkuminen ok, kaikki ok"

Mielialaan ja kokemukseen oman toimintakyvyn lisääntymisestä kokemukset olivat positiivisia, vaikka nämä eivät toki liitykään pelkästään työtoimintaan osallistumiseen. Silti arjen rytmittäminen ja uuden oppiminen työn avulla koetaan merkitykselliseksi:

"no ainakin se et se nyt, pikkuhiljaa kattoo miten tää nyt kääntyy tää oma toiminta ku kuitenkin pari vuotta ollu ni vatupassissa. Ni tota kai se merkitys vähän niinku kellottaa itensä ja niinku tiedohalu et mä en tiedä sellasii juttuja mä en tiedä mul on sillee tää ei oo mu alaa ku ollaan samoil leveleillä niin noin ni menny jotenkin ihan jees"

Tunne onnistumisesta ja työn tuomasta mielihyvästä voisi olla kenen tahansa työtä tekevän ajatuksia:

"et pystyy jotenki aina raahautuu tänne hommii ni kyl se sit aina ku ottaa työkalut käteen ni kummasti starttaantuu se homma. Lähtee vanhasta tottumuksesta"

Yhteisöllisyyden merkitys yksittäiselle työvalmennuksessa olevalle korostuu vastuussa ja siinä, että toisista pidetään huolta. Toisiin luotetaan ja halutaan, että annetut työtehtävät hoidetaan sovitusti.

Päihteiden käytön vähentäminen tulee asukkaan omasta kontrollista, johon liittyy seuraavaan päivään sovittu vuoro työtoiminnassa. Vastauksessa nähdään myös taloudellinen vaikutus asukkaan kertoessa, että työtoiminnasta saadun rahan sijaan hän olisi saman rahan lainannut jostain, mutta nyt hän saa ne tienattua itse omalla työllään:

"Toimes pitäs vähän kattoo ite et monta kaljaa sä juot päiväs ja paljon sä vedät röökii. Tällasta filosofista paskaa, mut on siit se ollu, et samat massit mä oisin käynny londa joltain frendiltä. Jos ei oo pakko juosta, ni se homma toimii, futaa sillä tavalla vähän niinku arkirytmii vaikuttaa. Ei mitää sääntöjä et sillee, siel pitää olla tai siel on toinen heebo"

Yksin kotiin jääminen ja asioiden hoitamattomuus on muuttunut osallistumiseksi ja itsensä huolehtimiseksi. Asukas osallistuu päivittäin työtoimintaan ja on tämän kautta voittanut masennuksen ja saanut lääkityksensä kohdilleen:

"Mä oon siis ollu pari vuotta ihan patjan pohjalla ja noin siis iha himas maannu. Ja sit täs tsiigannu kaikenlaist proggista ja noin, mul on kaikenlaista lääkitystä, se on kunnossa"

Ihmiset, jotka elävät samankaltaisessa marginaalisuuden paikassa, jakavat usein elämäntilanteisiinsa ja ongelmiinsa liittyviä kokemuksia. Nämä kokemukset ja niihin liittyvä toinen tieto tekevät heistä vertaisia. Vertaisuus synnyttää ihmisten välille keskinäistä yhteydenpitoa spontaanisti, mutta toisinaan sitä pyritään aktivoimaan ammattilaisten avustuksella. Viimeisten kymmenen vuoden aikana vertaisuuteen perustuva toiminta on vahvistunut sosiaali- ja terveysalalla. Sitä tarvitaan, sillä erilaiset vertaisryhmät toimivat ihmisten selviytymistä tukevinä ja ongelmia lievittävinä tai ratkaisevinä voimavaroina. (Nylund 1996: 194; 2005: 195) Ne voivat toisin sanoen tuottaa sosiaalista pääomaa jäsenilleen (Juhila, 2014: 130.)

Vertaisuuden kannalta kiinnostava ja sosiaalityössä olennainen on kysymys asiakkuuden perustalle muodostuvista vertaisryhmistä. Yhteisöllisyyttä käytetään työskentelytapana esimerkiksi monissa päihdehuollon yksiköissä, joissa asiakkaiden yhteinen kokemus päihdeongelmasta on otettu voimavaraksi ongelmasta toipumisessa.

"et tota se on ehdottomasti semmonen juttu et täällä on puhallettava yhteen hiileen ja et jos se ei niinku onnistu niin silloin on ihan turha vaivaantuui ja sitte jos on jotain menoo ja näin ni sanoo sitte vaan eikä jää vaan pois ja näin et ei siinä"

9 Eettiset kysymykset ja luotettavuus

Ensinnäkin tutkittavan itsemääräämisoikeutta tulee kunnioittaa, jolloin tutkimukseen osallistumisen tulee olla vapaaehtoista ja sen tulee perustua riittävään tietoon. Toisena periaatteena on vahingoittamisen välttäminen, joka tarkoittaa sitä, että tutkimuksessa tulee välttää tutkittaviin kohdistuvia henkisiä, taloudellisia ja sosiaalisia haittoja. Kolmantena periaatteena on tutkimukseen osallistuvan yksityisyyden suojan ja tietosuojan turvaaminen. Käytännössä tämä tarkoittaa muun muassa tutkittavan anonymiteetin säilyttämistä läpi tutkimusprosessin, tutkimusaineiston säilyttämistä ja hävittämistä asianmukaisesti (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2009, teoksessa Kallinen, Pirskanen, Rautio, 2015: 144.)

Haastateltavilla voi olla etukäteen ennakkoluuloja tutkimusta kohtaan, vaikka he suostuisivat osallistumaan. Voi olla, että heillä ei ole aiempaa kokemusta tutkimukseen osallistumisesta tai he saattavat vierastaa haastattelua. Myös tutkittavan mieli voi muuttua osallistumisen suhteen ja he voivat lupauksesta huolimatta jättää saapumatta haastatteluun (Kallinen ym., 2015: 151.)

Tähän tutkimukseen liittyen kävimme keskusteluja tutkimuksen eettisyydestä ja neuvottelukuntaan kuuluvat henkilöt antoivat suostumuksensa tutkimuksen tekemiseen. Eri-tyistä huomiota tuli kiinnittää nimenomaan tutkimuksen vapaaehtoisuuteen ja anonymiteettiin, sillä työskentelen itse Mäkelänselän Pessissä palveluohjaajana. Olen aloittanut työn tammikuussa ja myös tämän opinnäytetyön suunnitteleminen ja toteuttaminen on käynnistetty silloin. Kiinnitin haastateltavien löytymiseen erityistä huomioita ja haastatteluiden alussa kävin jokaisen kanssa erillisen keskustelun, jossa pyysin lupaa haastattelun nauhoittamiseen ja että vastaukset eivät tule muun henkilökunnan tietoon muutoin kuin lopullisen opinnäytetyön merkeissä. Osa haastatteluun lupautuneista jäi pois tapaamisista ikä heitä tähän erikseen lähdetty pyytämään vaan kaikki olivat samalla viivalla. Osallistuneet asukkaat olivat iloisia kuullessaan, että heidän näkemyksistään ollaan kiinnostuneita. Moni haastatelluista oli aikaisemmin osallistunut johonkin tutkimukseen ja uskon tämän auttaneen myös luottamuksen rakentumisessa haastattelutilanteessa.

10 Pohdinta ja johtopäätökset

Elämänhallinta vaikuttaa kaikkeen siihen, millaiseksi asukkaiden arki yksikössä muodostuu, millaisia tavoitteita he asettavat itselleen ja elämälleen ja millaiseksi he kokevat myös elämänlaadun. Jos ei ole hallintaa, voi olla vaikeaa myöskään arvioida omia resurssejaan, haaveilla, unelmoida ja tehdä konkreettisia tekoja päästäkseen lähemmäksi toiveitaan. Kuten tässä työssä tulee esille, vain harva haaveilee elämästään päihdeongelmaisena, työttömänä tai autettavan roolissa elävänä. Kaikki me olemme joskus olleet lapsia ja meillä on ollut erilaisia ajatuksia siitä, millaista elämää haluamme elää. Erilaiset vastoinkäymiset ajavat kuitenkin osan yhteiskuntamme jäsenistä sen laiduille, on tapana ajatella. Mutta eikö yhteiskunta koostukin sen kaikista muodoista kaikista yksilöistä, kaikista kohtaloista? Ei ole vain yhtä hyvää tapaa elää, ei ole vain oikeaa ja väärää.

Asunto Ensin-periaate haastaa pohtimaan hyvän elämän ja hyvän elämänhallinnan määrittelyä ja sitä, mistä lähtökohdista määrittely rakentuu. Jos jokaisella ihmisellä on avaimet omaan hyvinvointiin, miksi jotkut rakentavat hyvinvointinsa päihdeiden varaan, valitsevat työttömyyden ja vapaa-ajan loputtoman kierteen sen sijaan, että he haluaisivat hakeutua hoitoon, opiskella ja käydä töissä? Onko niin, että nyky-yhteiskunnan malli länsimaissa kulttuurissa ei mahdollista kaikkien osallisuutta ja näin ollen yhteiskunta, sen rakenteet ja elämisen malli eivät enää tavoita kaikkia? Onko turhautuminen, syrjäytyminen ja päihdeongelma seurausta siitä, että kaikille ei löydy ääntä yhteiskunnassa? Voisiko tämä olla suurempi kehittämistarve kuin jatkuva talouskasvu? Meneekö talous inhimillisten tarpeiden edelle sen kustannuksella, että yhä suurempi joukko katoaa yhteiskunnan laitamille?

Työtoiminnalla ja tätä kautta merkityksellisellä tekemisellä on tärkeä rooli elämänhallinnassa. Vaikka työ tai opiskelu voi toisinaan tuntua tylsältä, liian haastavalta tai tarpeettomalta, on sillä suuri merkitys ajatellen kokonaishyvinvointia. Kuulua johonkin, mennä jonnekin, olla tarpeellinen, näkyvä, toimiva, osaava. Me kaikki tarvitsemme tunnetta siitä, että meidän teoillamme on merkitystä. Moniongelmaisuus ei vähennä tätä tarvetta, enemmänkin päinvastoin. Ihminen, joka on ajautunut syrjään, yhteiskunnan laitamille, tarvitsee paljon apua ja tukea päästäkseen takaisin kehän sisäpuolelle. Mikä olisi sen parempaa kuin toiminnallisuus, liittyä joukkoon tekemisen kautta ja tuottaa samalla hyötyä muille. Tehdä näkyviä asioita on yhtä kuin olla näkyvä. Tähän tarpeeseen pyritään myös muilla työllistämiskeinoilla, joissa kuitenkin useimmiten on käytetty sanktiointia enemmän kuin porkkanaa. Kun on pakko tehdä jotain siksi, että on pakko, ei ole sama kuin ihmisestä itsestään lähtevä palo ja halu olla toimiva ihminen, olla elossa. Voisiko työtoimintaan luotua positiivista ilmapiiriä pyrkiä synnyttämään myös erilaisiin työllistämistopimisteisiin. Voisiko esimerkiksi TE-toimistossa työskennellä myös ihmisiä, joilla on itsellään tausta syrjäytymisestä ja työttömyydestä, ja tätä kautta ymmärrystä ihmisen tilanteelle. Voisiko se paremman asiakaskohtaamisen kulttuuria, toisi lisätietoa palveluiden suunnitteluun ja ottaisi enemmän huomioon asiakkaan ääntä?

Vertaisuuden kannalta kiinnostava ja sosiaalityössä olennainen on kysymys asiakkaiden perustalle muodostuvista vertaisryhmistä. Yhteisöllisyyttä käytetään työskentelytapana esimerkiksi monissa päihdehuollon yksiköissä, joissa asiakkaiden yhteinen kokemus päihdeongelmasta on otettu voimavaraksi ongelmasta toipumisessa. Asiantuntijat, sosiaalityöntekijät mukaan lukien, ovat viimekätisessä vastuussa yhteisöllisyyden käytöstä, mutta vertaisuus on silti prosessissa tärkeä voimavara. Sekä päihdeongelma että

asiakkuus tietyssä instituutiossa muodostavat yhdessä jaetun kokemuksen ja vertaisyyhteisön perustan (Juhila, 2014: 131-132.)

Tätä Juhilan esille tuomaa ajatusta yhdenvertaisesta maailmasta ja sen toimijoista voisi tuoda mielestäni enemmänkin esille nimenomaan sosiaalityössä. Monilla asiakkailla on työntekijöistä sellainen käsitys, että he ovat vain kirjanoppineita ja vailla elämäkokemusta. Asiakkaan kokonaistilanteen ymmärtäminen helpottuu, kun asiakkaalla on kokemus työntekijästä myös inhimillisenä ihmisenä, jolloin myös valta-asetelmaa voidaan muuttaa vastaamaan enemmän suhdetta, jossa kaksi asiantuntijaa kohtaavat ja heillä molemmilla on tilanteeseen liittyvää tietoa ja taitoa, jota voidaan käyttää asiakkaan hyödyksi. Työtoiminnassa valmentajana toimivan henkilön oma päihdetausta ja kokemus asunnottomuudesta toimivat asiantuntijatietona sekä työryhmässä että asiakkaiden kohtaamisessa. Moniääninen ja erilaisista ihmisistä koostuva tiimi mahdollistaa asukkaan kokonaisvaltaisen huomioimisen ja tuo erilaisia näkökulmia näkyväksi myös asukkaalle. Verkostotyö on tätä päivää ja monesti eri asiakasryhmät hyötyvät siitä, että hänen asioitaan hoitavat eri tahot istuvat saman pöydän ääressä. Uskon, että yhä enemmän tulemme saamaan työryhmiimme myös kokemusasiantuntijuutta omaavia osaajia niin päihdetyössä kuin sosiaalityössä laajemminkin.

Lisäksi voi miettiä, tulisiko erilaisia käynnistymiskursseja tai infoja työtoiminnasta pitää yksikössä vaikkapa kuukausittain? Tällainen foorumi kuulemiselle voisi nostaa hyviä ideoita käytäntöön, kaikki toiminnassa mukana olevat henkilöt näkisivät toisensa ja voisivat keskustella kokemuksistaan. Näin uusien asukkaiden rekrytoiminen mukaan toimintaan voisi helpottua. Kokouksista voi tehdä pöytäkirjan ja näin voidaan myöhemmin palata siihen, mitä kaikkea on yhdessä saatu aikaan ja mahdollisesti erilaiset kehittämiskohteetkin nousisivat paremmin esille.

Työstäni voi jalostaa laajemman tutkimuksen, jossa tehdään selvitys Asunto Ensin-periaatteen mukaisten yksiköiden työtoiminnasta laajemmin ja toiminnan vaikutuksista elämänhallintaan. Tätä kautta saatavaa tietoa voi hyödyntää laajemminkin kyseisissä yksiköissä. Kiinnostavaa olisi saada yksiköiden keräämän tiedon lisäksi tutkimusaineistoon mukaan laadullisen aineiston lisäksi myös määrällistä aineistoa päihdehuollon, terveydenhuollon ja sosiaalitoimen tietojärjestelmistä. On esitetty, että Asunto Ensin-periaate säästää kuluja niin eri viranomastoiminnan suhteen kuin myös terveydenhuoltomenojen suhteen ja näistä on olemassa olevaa tutkimusaineistoa olemassa. Tähän aineistoon liitettynä asukkaiden ääni ja kokemustieto toisi lisämateriaalia palveluiden suunnitteluun.

Kuten tässä työssä nähdään, syrjäytyminen ja päihdeongelma pitää sisällään hyvin monipuolisia ja monisyisiä ongelmia, joiden ratkomiseen tarvitaan innovatiivista työtettä ja halua kokeilla uusia ratkaisuja. Kaikki sellainen tieto, josta asiakas hyötyy, täytyy kaivaa hänen hyväkseen. Yhteistyöllä ja halulla kuunnella asiakasta itseään on tärkeä merkitys myös tämänhetkistä Sote-uudistusta ajatellen. Hyviä käytäntöjä ei ole koskaan liikaa.

Esimerkiksi passiivisesti elämäänsä ja omiin mahdollisuuksiinsa suhtautuvaa asiakasta rohkaistaan toisenlaiseen orientaatioon. Tässä mielessä esimerkiksi kuntouttava työtoiminta voi olla osallistavaa, jos sen avulla onnistutaan saamaan omiin mahdollisuuksiinsa uskonsa menettänyt uudelleen luottamaan omiin kykyihinsä (Juhila 2014: 120.)

Vaikka Juhila tekstissään viittaakin kuntouttavaan työtoimintaan, voidaan työtoiminta sellaisenaan asukkaiden vastausten perusteella nähdä osana asukkaan osallisuuden, valtautumisen ja elämänhallinnan parantumisen välineenä. Näin ajatellen kaikenlainen toiminta voidaan nähdä osana ihmisen oppimisprosessia. Tulisiko sanasta kuntouttava luopua ja ajatella toiminta enemmänkin osallisuuden kautta, ja nimikettä ohjata enemmänkin prosessiksi, kuten vaikkapa yhteiskunnallinen osallistuminen? Jos työtoiminta ei ole työtä, mutta siinä kuitenkin työskennellään, voisiko sekä kuntouttava työtoiminta, työtoiminta ja vapaaehtoistyö kulkea yhteisnimellä työ? Erilaisista määritelmistä katsottuna moni työtön, työtoiminnassa mukana oleva henkilö osallistuu työn kautta oman elämänhallintansa parantamiseen siinä missä kuka tahansa ns. tavallisessa palkkatyössä tai opintojen parissa aikaansa viettävä henkilö. Uuden oppiminen, elinikäinen oppiminen ja kansalaisvaikuttaminen yhdistää niitä kaikkia osa-alueita, joissa ihminen omalla panoksellaan osallistuu yhteiskunnan, mutta myös oman lähipiirinsä, asuinalueensa ja naapurustonsa hyvinvoinnin lisäämiseen. Sanoilla on painoarvonsa ja vaikka onkin hyvä tehdä eroja erilaisen toiminnan välille, sillä on myös merkitys ihmiselle itselleen. On eroa siinä, sanooko ihminen aamulla menevänsä töihin vai työtoimintaan, vaikka ne tuntimäärällisesti ja sisällöllisesti konkreettisen tekemisen tasolla vastaisivatkin hyvin toisiaan. Itse pidän ajatuksesta, että kaikki rakennuksessa työskentelevät ovat kollegoja toinen toisilleen, jokaisella on oma tehtävänsä ja tauoilla istutaan kahvikupin äärelle samaan pöytään riippumatta siitä, miten palkanmaksu hoidetaan.

Jos vielä saan hetken tunnelmoida yhteisöllisyyden ajatuksella Asunto Ensin-periaatteen mukaisessa yksikössä, osalla työntekijöistä sattuu olemaan yksikössä työsuhteasunto ja osa asuu jossain muualla. Kaikki tekevät oman jaksamisensa ja kykynsä mukaan töitä

ja opettelevat erilaisia elämän taitoja. Jollain päämääränä on olla yksi päivä ilman isompia päihteitä, toisella opintojen suorittaminen loppuun ja kolmas haluaa tulla isona yksikön johtajaksi. Kaikki tarvitsevat jossain elämän vaiheessaan apua ja mikä silloin on parempaa kuin se, että apua myös saa ja avun saa itse määritellä ja rakentaa parhaiten omia tarpeitaan vastaamaan?

Lähteet

Allardt, Erik - Sosiologia, Porvoo- Helsinki- Juva, kolmas painos, WSOY Juva 1987

Dahl, Päivi & Hirschovits, Tarja - Tästä on kyse- tietoa päihteistä, 4. uudistettu painos, Hakapaino oy, Yad Youth against Drugs ry, Helsinki 2002

Eskola, Jari & Suoranta, Juha, Johdatus laadulliseen tutkimukseen, Vastapaino, Gummerus kirjapaino Oy, Tampere 1998

Helne, Tuula, Julkunen, Raija, Kajanoja, Jouko, Laitinen-Kuikka, Sini, Silvasti, Tiina, Simpura Jussi - sosiaalinen politiikka, Wsoy Helsinki ws Bookwell oy Juva 2003

Hänninen, Sakari, Karjalainen, Jouko, Lehtelä, , Kirsi-Marja - Pääsy kielletty! Poiskäännyttämisen politiikka ja sosiaaliturva, Stakes 2007, Gummerus oy Vaajakoski 2007

Juhila, Kirsi - Sosiaalityöntekijöinä ja asiakkaina, Vastapaino, Tampere 2006, Hansaprint Oy, Vantaa 2014

Kallinen, Kati, Pirskanen, Henna, Rautio, Susanna - Sensitiivinen tutkimuksessa- menetelmät, kohderyhmät, haasteet ja mahdollisuudet, United Pres Global, EU 2015

Kaukonen, Olavi & Hakkarainen, Pekka -Huumeiden käyttäjä hyvinvointivaltiossa, Gaudeamus Helsinki 2002 HYY Yhtymä, yliopistopaino 2002

Kontula, Osmo - huumeiden käyttäjät Suomessa, Kirjayhtymä oy, Hämeenlinna 1992 Karisto oy kirjapaino

Kuusela, Pekka & Saastamoinen, Mikko (toim.) - Hyvän elämän sosiaalipsykologia, toimijuus, tunteet ja hyvinvointi, UNIPress ja kirjoittajat 2014, Painettu EU:ssa

Lindström, Janika & Kumlander, Kimmo (toim.)- Kokemuksen politiikkaa, ammattilaisten ja kokemusasiantuntijoiden puheenvuoroja toipumisesta sekä päihdetyöstä, Grano Oy Helsinki 2015, Laurea julkaisut

Nykänen, Eeve, Kalliomaa-Puha, Laura, Mattila, Yrjö - Sosiaaliset oikeudet- näkökulmia perustaan ja toteutumiseen THL, Juvenes print, Helsinki 2017

Raitasalo, Raimo - Elämänhallinta sosiaalipolitiikan tavoitteena, Helsinki 1995 Kelan omatarvepaino

Roos, J.P. & Hoikkala, Tommi - Elämänpolitiikka, Gaudeamus, Tammer-paino Oy, Tampere 1998

Rouvinen-Kemppinen, Katriina & Kemppinen, Pertti - Tee jotakin toisin-toiminnallinen elämänhallinta, Kustannusvalmennus P. & K. Oy, Vantaa 1998

Ruuskanen Petri, - Sosiaalinen pääoma ja hyvinvointi näkökulmia sosiaali-ja terveysaloille Ps-kustannus, Otavan kirjapaino, Keuruu 2002

Satka, Mirja, Pohjola, Anneli, Rajavaara, Marketta - Sosiaalityö ja vaikuttaminen, Jyväskylän yliopisto 2003, paino Kopijyvä oy 2003 Jyväskylä

Sunikka, Sanna - Hietsussa yöpyneiden asunnottomuuspolut Liikkuvuus asunnottomuuden ja asuntoväestön välillä, Helsingin yliopisto, Valtiotieteellinen tiedekunta, Sosiaalityön erikoistumiskoulutukseen kuuluva lisensiaatintutkimus, 2016

Sunikka, Sanna, Seppälä, Ullamaija, Granfelt, Riitta toim. - asunnottomuuskirja- näkökulmia asunnottomien palvelujen kehittämiseen, Socca ja Heikki Waris-instituutti nro.13, 2007 yliopistopaino Helsinki

Thernborn, Göran - Eriarvoisuus tappaa, vastapaino 2014 Tampere (suom. Tatu Henttonen), Polity Press ltd. Cambridge

Köyhyyden ja sosiaalisen syrjäytymisen vastainen kansallinen toimintasuunnitelma 2003: 15, <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/72388/TRM200323.pdf?sequence=1>

Sininauha Oy:n www-sivut 26.3.2017 <http://www.sininauhakoti.fi/index.php/haluatko-asuk-kaaksi>

Sininauhaliiton ja Sininauhasäätiön www-sivut 26.3.2017 <http://www.sininauhaliitto.fi/sininauhasaatio/toiminnan-tarkoitus-ja-historia>

Hei!

Olen kolmannen vuoden sosionomiopiskelija Metropolista ja teen opinnäytetyötä työvalmennuksesta ja etsin haastateltavia työvalmennuksen piiristä. Opinnäytetyön tarkoituksena on tuottaa tietoa työvalmennuksen merkityksestä Asunto Ensin-periaatteen mukaisessa yksikössä. Tarkoituksena on saada tietoa siitä, miten koet työvalmennukseen osallistumisen. Olen tulossa tekemään haastatteluja Mäkeläkadulle to 16.3.-18.3.2017 välisenä aikana ja toivoisin, että voisin haastatella sinua liittyen työvalmennukseen.

Haastattelut on tarkoitus nauhoittaa ja teen niistä kirjallisen koonnin. Saat valmiista työstä itsellesi kopion halutessasi. Haastattelujen ajankohta on mahdollista sopia joustavasti joko työpäivän ajalle tai ilta/ viikonloppuhaastatteluna. Haastattelun kesto on max.1h.

Toivottavasti ehdit osallistua haastatteluun tällä aikavälillä! Varaa sinulle sopiva haastattelu-aika laittamalla nimesi alla olevaan listaan sinulle sopivan ajankohdan viereen.

Tapaaminen 1krs.toimistossa :)

Yhteistyöterveisin Elina Liikanen, sosionomiopiskelija, Metropolia
p. 040-3578937

Haastattelun runko

- 1.Miten olet ohjautunut Pessiin asukkaaksi ja millä perusteilla?
- 2.Millainen on työhistoriasi?
- 3.Miten tulit työvalmennuksen piiriin?
4. Kuinka kauan olet ollut mukana työtoiminnassa (päivää, viikkoa jne)?
5. Kuinka monena päivän viikossa osallistut työtoimintaan?
- 6.Millaisia työtehtäviä olet tehnyt valmennuksessa?
- 7.Millaisia tehtäviä teet mieluiten?
8. Millaisia vaikutuksia työtoiminnalla on ollu elämääsi?
- 9.Onko työtoiminta vaikuttanut esimerkiksi seuraaviin asioihin:
 - * ARKIRYTMi, NUKKUMINEN
 - * ITSESTÄ HUOLEHTIMISEEN / VÄLITTÄMISEEN (PUKEUTUMINEN,
 - * SOSIAALISET SUHTEET, KAVERIT, YSTÄVÄT, LÄHEISET
 - * VASTUUNOTTAMISEEN YMPÄRISTÖSTÖ / YHTEISÖSTÄ / OMISTA ASIOISTA
 - * OMASTA KODISTA HUOLEHTIMINEN TYÖTOIMINNAN ULKOPUOLELLA
 - * YLEISISTÄ TILOISTA HUOLEHTIMINEN TYÖTOIMINNAN ULKOPUOLELLA
 - * OMAAN PÄIHTEIDENKÄYTTÖÖN
 - * OMAAN RAHAN KÄYTTÖÖN
- 10.Millä tavalla haluaisit kehittää työtoimintaa?
- 11.Mikä on merkityksellisintä/ tärkeintä sinulle työtoiminnassa?
- 12.Millaisena näet oman roolisi työtoiminnassa?
- 13.Millainen on valmennuksen rooli työtoiminnassa?
- 14.Mitä muuta haluat sanoa?

Suostumus haastateltavaksi Metropolia-ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelija Elina Liikasen opinnäytetyötä varten

Täten annan luvan Elina Liikasele käyttää tässä haastattelussa kerättyjä tietoja opinnäytetyössään sillä ehdolla, että minulla on anonymiteettisuoja ja tietoja käytetään vain ja ainoastaan kyseisessä opinnäytetyössä.

Annan suostumukseni siihen, että haastattelut nauhoitetaan sillä ehdolla, että haastattelunauhat tuhoetaan asianmukaisesti, kun ne on purettu tekstiksi.

Haastatteluun osallistuminen on minulle vapaaehtoista ja minulla on oikeus keskeyttää haastattelu milloin vain.

Päiväys:

Allekirjoitus ja nimenselvennys

Opinnäytetyön tekijä: Elina Liikanen